

Nederlandse podiumkunsten in het buitenland

Omvang en receptie van dans, theater en muziek
uit Nederland in de periode 2001-2007

**Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek**

Nederlandse podiumkunsten in het buitenland

Nederlandse podiumkunsten in het buitenland

Omvang en receptie van dans, theater en muziek uit Nederland
in de periode 2001-2007

S.H. Esselink
F.M.H.M. Driessen

Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek

Utrecht 2008

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW.

Het onderzoek is begeleid door een commissie die als volgt was samengesteld:

Dr. V. Bina	Ministerie van OCW
Drs. R.E.J.A. Oosterhuis	Ministerie van OCW
C. Vingerhoets	Ministerie van OCW
Drs. K. Brummel	Raad voor Cultuur
Drs. P. Bots	Raad voor Cultuur
Drs. B. Buijze	Raad voor Cultuur
P. Zeeman	Nederlands Fonds voor Podiumkunsten
H. Scholten	Theater Instituut Nederland
A. Krans	Theater Instituut Nederland
J. van der Wijk	Muziekcentrum Nederland
Y. Gieles	Stichting Internationale Culturele Activiteiten

ISBN: 978-90-73259-48-5

© Bureau Driessen Utrecht

Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek
Hiëronymusplantsoen 8
3512 KV Utrecht
tel. : 030-2334779
site : www.bureaudriessen.nl
email : bd@bureaudriessen.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	1
	Nederlandse podiumkunsten in het buitenland	2
	Vraagstelling	3
	Opbouw van het rapport	4
Hoofdstuk 2	Nederlandse voorstellingen in het buitenland	5
	Aard van de gegevens en bewerking	5
	Nederlandse voorstellingen in het buitenland in de periode 2001 – 2007	8
	Het gastland	11
	Predictoren voor het aantal voorstellingen in een land	15
	De stad van optreden	17
	Voorstellingen per maand	19
	Prestigieuze podia	20
	Samenvatting	23
Hoofdstuk 3	Receptie van Nederlandse voorstellingen in het buitenland: publiek, programmeurs en critici	25
	Enquête	25
	Omvang zaal en bezettingsgraad	29
	Oordeel van het publiek	30
	Oordeel van de programmeur	32
	Oordeel van de critici	36
	Samenhang tussen de verschillende oordelen	40
	Samenvatting	40
Hoofdstuk 4	Samenvatting en Conclusie	43
	Conclusie	46
Bijlagen		49
	Bijlage 1. Nadere toelichting TIN-bestand door TIN	51
	Bijlage 2. Nadere toelichting Buitengaats door SICA	51
	Bijlage 3. Bewerking van de databestanden	52
	Bijlage 4. Vergelijking aantal voorstellingen buitenland op basis van gegevens van het TIN in onderzoek van Van den Berg (2005) en het onderhavige onderzoek.	55
	Bijlage 5. Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse dansvoorstellingen plaatsvonden in 2001-2007	56

Bijlage 6.	Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse theateervoorstellingen plaatsvonden in 2001-2007	57
Bijlage 7.	Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse muziekvoorstellingen plaatsvonden in 2001-2007	58
Bijlage 8.	Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse multidisciplinaire voorstellingen plaatsvonden in 2001-2007	59
Bijlage 9.	De disciplines in de dertig belangrijkste landen in de periode 2001-2007	60
Bijlage 10.	De disciplines in de dertig belangrijkste steden in de periode 2001-2007	61
Bijlage 11.	Aanbevelingen met betrekking tot dataverzameling	62

Literatuur

63

Hoofdstuk 1

Inleiding

Presentatie van Nederlandse kunstenaars en kunstinstellingen in het buitenland wordt van groot belang geacht, onder andere omdat confrontatie en samenwerking met andere culturen en buitenlandse kunstenaars leidt tot verrijking en inspiratie van de Nederlandse cultuur. Door dergelijke internationale contacten wordt het Nederlandse kwaliteitsniveau en de relevantie van de Nederlandse kunst- en cultuurpraktijk getoetst aan internationale criteria. Al sinds jaar en dag stimuleert de Rijksoverheid zodoende internationale culturele activiteiten¹.

Hoe de internationale positie van de Nederlandse cultuur beoordeeld moet worden is onderwerp van discussie. De bundel *'All That Dutch'*² bevat een aantal kritische bijdragen over de positie van de Nederlandse cultuur in het buitenland. Nederland zou op meerdere gebieden zijn internationaal vooraanstaande positie verloren hebben. De kritiek richt zich vooral op het feit dat de Nederlandse kunstwereld naar binnen is gericht en geen risico durft te nemen. Deze kritiek wordt in verband gebracht met het vigerende subsidiebeleid, dat er volgens de auteurs op neer komt dat iedereen een beetje subsidie krijgt. Beter zou het zijn meer geld te reserveren voor excellentie, voor toptalent, maar ook voor in Nederland sterke sectoren, zoals vormgeving.

In de nota *Koers kiezen, meer samenhang in het internationaal cultuurbeleid* van de staatsecretarissen Nicolai en Van der Laan (2006) wordt op deze kritiek ingegaan en er wordt voortgeborduurd op een eerder uitgebracht advies van de Raad voor Cultuur (2005). De Raad hekelt in dit advies het feit dat er vooral gereageerd wordt op de vraag vanuit het buitenland, terwijl er minder aandacht is voor het ontwikkelen van een visie op de positie van de Nederlandse kunst en cultuur in de internationale context. Ook vindt de Raad dat er te weinig wordt nagedacht over de voorwaarden waaraan voldaan zou moeten zijn om de internationale positie te behouden of deze te verbeteren. De Raad dringt aan op meer samenhang van het internationale cultuurbeleid met politieke, maatschappelijke en economische

¹ Financiering via zogenaamde Homogene Groep voor Internationale Samenwerking (HGIS), via de cultuurfondsen, sectorinstituten en ambassades.

² Bijdragen van ondermeer Aaron Betsky, Chris Dercon, Boris Dittrich, Maria Hlavajova, Joeri van der Steenhoven en Bas Heijne.

activiteiten. De bewindslieden nemen deze aanbevelingen van de Raad over en stellen dat ze meer zullen inzetten op strategisch beleid, in samenhang met geopolitieke en economische ontwikkelingen, zoals Europese eenwording, globalisering en de opkomst van nieuwe grootmachten¹. Meerjarige programma's zullen daartoe worden opgezet.

In de nota *Kunst van leven, hoofdlijnen cultuurbeleid* (2007) van minister Plasterk is *excellentie* het eerstgenoemde van vijf richtinggevendende thema's². Hieronder wordt verstaan begeleiding en ontwikkeling van (top)talent. Te lang is 'iedereen een beetje' het motto geweest van het cultuurbeleid, volgens Plasterk. Het thema *excellentie* wordt uitgewerkt met veel nadruk op de internationale component. Nederland moet op het gebied van de kunsten zijn koppositie in internationaal opzicht behouden, versterken, of zo'n koppositie verwerven. Er wordt gewezen op de gunstige invloed van internationalisering op het Nederlandse culturele klimaat: *Een sterk internationaal cultuurbeleid met uitwisseling van talent en topinstellingen als voornaam aandachtspunt biedt de mogelijkheid kunstenaars en kunstinstellingen tot op het hoogste niveau te laten groeien. Ze kunnen zich spiegelen aan en laten inspireren door voorbeelden uit het buitenland, bijvoorbeeld bij het Holland Festival. Daarvoor is zowel een sterke programmering van buitenlands aanbod in Nederland als het versterken van kansrijk Nederlands aanbod in het buitenland nodig.*

Daartoe zal geïnvesteerd worden in een meer internationale programmering in Nederland en in meer uitwisseling. SICA³ speelt een overkoepelende rol bij de uitvoering van het strategisch internationaal cultuurbeleid. Daarnaast komt er meer ruimte voor de verdere ontwikkeling van kunstdisciplines waar Nederland goed in is (met name vormgeving en architectuur). Ook zal er gebruik worden gemaakt van programma's van de Europese Unie. Ook niet specifiek voor cultuur bestemde fondsen, zoals het Europees Sociaal Fonds, bieden ruimte aan culturele projecten.

Nederlandse podiumkunsten in het buitenland

In de afgelopen jaren is een aantal onderzoeken uitgevoerd die betrekking hebben op de positie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland, namelijk twee onderzoeken naar de ontwikkeling van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland (Van den Berg 2005 en SICA 2007), een kwalitatief onderzoek naar de receptie in het buitenland (DSP-groep 2008) en naar de factoren die van invloed zijn op de internationale positie van de podiumkunsten en een evaluatieonderzoek naar de inzet van de HGIS-cultuurmiddelen (BMC 2007)⁴. De eerste twee onderzoeken die betrekking hebben op analyses van de TIN- en SICA-data over buitenlandse voorstellingen, worden hier besproken in samenhang met de in dit rapport opgenomen analyse van de gecombineerde databestanden van TIN en SICA in hoofdstuk 2.

Door DSP-groep is parallel aan het onderhavige kwantitatieve onderzoek een

¹ Genoemd worden de BRIC-landen: Brazilië, Rusland, India, China.

² De overige vier thema's zijn 2. innovatie en e-cultuur 3. participatie 4. mooier Nederland 5. een sterke cultuursector.

³ Stichting Internationale Culturele Activiteiten.

⁴ In 2007 is daarnaast door Ilczuk en Kulikowska een overzicht opgesteld van festivals in 20 Europese landen en het beleid dat in de betreffende landen wordt gevoerd met betrekking tot de festivals. Nederland behoorde echter niet tot de geïnventariseerde landen.

kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland (DSP-groep 2008). Door middel van interviews met programmeurs, co-producenten en andere professionals is de receptie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland onderzocht en zijn factoren in beeld gebracht die mogelijk van invloed zijn op de beslissing van buitenlandse programmeurs om Nederlandse gezelschappen te boeken.

De waardering die men in het buitenland heeft voor dans en theater uit Nederland is over het algemeen positief. De onderzoekers komen tot de conclusie dat de Nederlandse makers en programmeurs de artistieke en technische kwaliteit van Nederlandse theater en dans lager inschatten dan buitenlandse programmeurs en coproducten. Uitzondering zijn de academische dans en jeugddans, die zowel in binnen- als buitenland hoog staan aangeschreven. Verder worden jeugdtheater en jeugddans en het moderne repertoire binnen de academische dans door buitenlanders innovatief en vernieuwend genoemd. In de Verenigde Staten wordt het jeugdtheater echter soms te controversieel gevonden.

Culturele factoren, zoals een onderscheidende kwaliteit, economische factoren, zoals de financiële mogelijkheden, en wederkerigheid spelen een belangrijke rol bij de afweging van programmeurs om een voorstelling wel of niet te programmeren. De kwaliteit van een voorstelling is voor de meeste programmeurs de belangrijkste factor. Langdurige persoonlijke netwerken worden door de informanten als zeer waardevol beschouwd. Voor formele netwerken geldt hetzelfde, maar in mindere mate.

Sinds 1997 worden zogenaamde HGIS-C-subsidies (Homogene Groep Internationale Samenwerking Cultuurmiddelen) toegekend aan projecten die geacht worden 'additioneel te zijn op het reguliere internationale cultuurbeleid' en die qua omvang de 'reguliere budgetten' te boven gaan¹. Toewijzing geschiedt vanuit de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Door BMC (Bestuur & Management Consultants) is begin 2007 een evaluatie uitgevoerd naar dit cultuurprogramma. Geconcludeerd wordt dat er scherpte ontbreekt in doelstellingen en monitoring, hoewel de HGIS-C gelden veel internationale culturele activiteiten mogelijk maken. Door de afwezigheid van duidelijke doelstellingen en van prestatie-indicatoren is de effectiviteit en de efficiency van de meeste activiteiten moeilijk te toetsen. De onderzoekers bevelen aan tot prioritering te komen van thema's en van bepaalde landen of gebieden en een goed monitorsysteem op te stellen om de subsidies optimaal en samenhangend te kunnen benutten (BMC 2007).

Vraagstelling

Gezien de beleidsmatige ontwikkelingen, die in de eerste paragraaf zijn geschetst, ligt het voor de hand dat er behoefte bestaat aan meer inzicht in de omvang en de receptie van Nederlandse kunstuitingen in het buitenland. De Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW hebben daarom gezamenlijk het initiatief genomen een onderzoek te laten uitvoeren naar de internationale positie van de podiumkunsten. De volgende twee onderzoeksvragen staan in dit onderzoek centraal:

¹ Deze termen zijn niet nader gespecificeerd.

1. In hoeverre waren Nederlandse podiumkunsten vertegenwoordigd op de buitenlandse podia en festivals in de periode 2001-2007? Is er over deze periode sprake van een toename dan wel een afname van optredens en andere manifestaties in het buitenland? Welk deel van de optredens en manifestaties vond plaats op prestigieuze podia en festivals? Hebben zich daarin ontwikkelingen voorgedaan tussen 2001 en 2007?
2. Hoe is de receptie van Nederlandse podiumkunsten in het buitenland in 2007?

De eerste vraag gaat in op wat er feitelijk sinds 2001 is gebeurd aan internationale optredens door Nederlandse gezelschappen. Deze vraag zal worden beantwoord met behulp van twee bestaande datasets, die Nederlandse optredens in het buitenland bevatten, namelijk die van TIN en SICA. Sommige disciplines zijn minder goed vertegenwoordigd in deze bestanden. Op deze beperkingen van de data wordt in het volgende hoofdstuk uitvoerig ingegaan. Ook is vastgesteld in hoeverre deze optredens op prestigieuze podia plaatsvonden.

Voor de beantwoording van vraag 2 naar de receptie in het buitenland is gekozen voor een systematische onderzoeksmethode, namelijk een enquête onder de programmeurs van de betrokken buitenlandse podia. Hen is gevraagd een beoordeling te geven van het Nederlandse optreden en een weergave te geven van in de lokale en de landelijke pers verschenen recensies. De verandering van de waardering voor Nederlandse podiumkunsten in de loop der tijd is onderzocht aan de hand van het aantal Nederlandse voorstellingen dat plaatsvindt op prestigieuze internationale podia in de jaren 2001 en 2007.

Opbouw van het rapport

In het volgende hoofdstuk zal de eerste onderzoeksvraag worden beantwoord. Ook wordt in dit hoofdstuk een korte toelichting gegeven op de samenstelling van het databestand dat voor de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag is gebruikt. In het derde hoofdstuk worden de verzameling en de resultaten van de internetenquête besproken en in het vierde hoofdstuk volgt een samenvatting en conclusie.

Hoofdstuk 2

Nederlandse voorstellingen in het buitenland

In dit hoofdstuk worden de aantallen Nederlandse podiumvoorstellingen in beeld gebracht. Er is gebruik gemaakt van twee bestaande databestanden, om de Nederlandse optredens in het buitenland vanaf 2001 te inventariseren, namelijk het databestand van de SICA (Stichting Internationale Culturele Activiteiten) en van het TIN (Theater Instituut Nederland). In dit hoofdstuk wordt eerst kort omschreven hoe het databestand tot stand is gekomen dat voor de analyse is gebruikt.

Aard van de gegevens en bewerking

Zoals gezegd is het bestand dat wordt gebruikt voor de analyse samengesteld uit data afkomstig van het TIN en van de SICA (zie tabel 2.1). Het TIN houdt een overzicht bij van theatervoorstellingen in het buitenland. Dit overzicht is gebaseerd op jaarverslagen, programma's, flyers en dergelijke (zie bijlage 1 voor een nadere toelichting op het TIN-bestand). De resulterende database¹ bevat gegevens over de jaren 2000 tot 2007 met de volgende gegevens: datum, land, stad, voorstelling², producent en discipline. Er heeft nog geen onderzoek plaats gevonden naar de betrouwbaarheid van de gegevens.

Het SICA-bestand komt tot stand door informatie afkomstig van informanten (Nederlandse ambassades en consulaten; sectorinstituten en fondsen; uitvoerende instellingen) die meerdere malen per jaar een oproep ontvangen voor het leveren

¹ www.tin.nl/lijsten/buitenland.asp

² De term 'productie' wordt gebruikt voor een bepaalde creatie (een toneelstuk bijvoorbeeld) van een groep of een artiest. De term 'voorstelling' is een speelbeurt van een productie. Eén productie kan dus uit meerdere voorstellingen bestaan. Dit geldt in dit rapport voor theater- en dansvoorstellingen, maar ook voor muziekvoorstellingen, die normaliter concerten worden genoemd.

Tabel 2.1. Samenstelling databestand.

TIN-bestand	SICA-bestand	Samengevoegd bestand
Notatie per voorstelling	Notatie per productie ⁴	Notatie per voorstelling
Datum	Speelperiode	Datum
Land	Land	Land
Stad	Stad	Stad
Discipline (toneel, dans, muziektheater, mime, poppenspel, amusement)	Discipline (theater, dans, muziek) ¹	Discipline (theater, dans, muziek, multidisciplinair ²)
--	Podium	Podium ³
Producent	--	--

¹ Daarnaast zijn in het bestand opgenomen: Film, Architectuur, Beeldende kunst, Multimedia, Erfgoed, Literatuur, Vormgeving, Muziek, Fotografie en Bovensectoraal.

² Alle voorstellingen die onder meerdere disciplines vallen (dans, theater, muziek, architectuur, beeldende kunst, vormgeving, fotografie, multimedia, literatuur, film, erfgoed) én onder tenminste één van de disciplines dans, theater of muziek.

³ Aangevuld voor de jaren 2001 en 2007.

⁴ Kan bestaan uit meerdere voorstellingen.

van informatie. Instellingen die subsidie uit de Cultuurnota ontvangen of van één van de fondsen projectsubsidie voor internationale activiteiten, zijn verplicht hun buitenlandse activiteiten bij de SICA te melden. Op grond van deze meldingen is de Database Buitengaats van de SICA opgebouwd. Zie bijlage 2 voor een nadere toelichting op dit bestand.

Anders dan bij het TIN-bestand betreft het geen voorstellingen, maar producties. Het bestand bevat de volgende gegevens: speelperiode, land, stad, podium, productie en discipline¹. Het aantal voorstellingen is slechts bij een kwart van de producties ingevuld.

SICA heeft de validiteit van de gegevens in 2006 onderzocht, niet door een vergelijking te maken met andere databronnen, maar door omschrijvingen en dergelijke nog eens goed na te lopen (Noordkamp en Hiemstra 2006). Geconcludeerd wordt dat niet goed omschreven is welke activiteiten in de database worden opgenomen en dat er geen duidelijke werkwijze en definitie gehanteerd wordt. De aanlevering van de gegevens is niet volledig, ondanks het feit dat er veel oproepen worden gedaan.

Tabel 2.2. Zwakke en sterke punten van het SICA- en TIN-bestand

SICA-bestand	TIN-bestand
<i>Voordelen</i>	<i>Voordelen</i>
Podium meestal bekend	Consequente notatie van de voorstelling
Muziek is opgenomen in het bestand	Notatie per optreden
<i>Nadelen</i>	<i>Nadelen</i>
Beschrijving productie in verhaalvorm	Podium onbekend
Notatie per productie	Muziek is niet opgenomen in het bestand

¹ www.sica.nl/buitengaats/

Aan beide bestanden kleven voor- en nadelen (zie tabel 2.2). Het sterke punt van het TIN-bestand is dat elke voorstelling apart wordt genoteerd. Hierdoor is exact te zeggen hoeveel voorstellingen zijn gespeeld, in welke stad en op welke datum. Bovendien is het bestand overzichtelijk doordat de manier van noteren consequent is. Het nadeel van het TIN-bestand is dat het podium (of het festival) niet is geregistreerd. Verder is de discipline muziek uiteraard niet opgenomen in het bestand, omdat muziek niet binnen het takenpakket van het TIN valt¹. Deze discipline is wel onderwerp van dit onderzoek. De gegevens zijn compleet tot september 2007, maar zijn niet volledig bijgewerkt tot december 2007. In het TIN-bestand ontbreekt in de laatste maanden van 2007 dus nog een beperkt aantal voorstellingen.

Het podium van het optreden is, in tegenstelling tot het TIN-bestand, in het SICA-bestand vaak wel geregistreerd, maar niet altijd, en bovendien is de discipline muziek opgenomen in het bestand. Groot nadeel van het SICA-bestand is de manier van registreren. Ten eerste doordat per productie wordt geregistreerd (en dus niet per voorstelling), waardoor bijvoorbeeld op één regel een productie wordt beschreven die in meerdere steden en op verschillende podia speelt. Bij dergelijke producties is het podium en de stad van optreden meestal niet ingevuld. Hierdoor is ook het exacte aantal voorstellingen vaak niet bekend. Ten tweede wordt de productie in verhaalvorm beschreven (bijvoorbeeld '*Concert van Felicia van den End, Cathelijne Noorland en Jeroen van de Wel, in: Parijs, OESO, 21 april, Parijs, Residentie van de Ned. Ambassadeur, 22 april 2004*'), wat zeer veel extra databewerking vraagt voordat analyse van de gegevens kan plaatsvinden. Voor analyse dienen alle gegevens immers een vast formaat te hebben.

Een nadere toelichting op de uitgebreide verdere bewerking van de databestanden is te vinden in bijlage 3. Het blijkt dat de overlap tussen de databestanden van het TIN en de SICA gering is². Toneelvoorstellingen zijn bijvoorbeeld in het TIN-bestand goed vertegenwoordigd. Muziek is alleen in het SICA-bestand opgenomen. Om een zo volledig mogelijk overzicht te krijgen zijn beide bestanden derhalve samengevoegd. Van alle producties zijn het land van optreden, de speelperiode, het aantal voorstellingen³ en de discipline in het bestand opgenomen, voor zover bekend in één van de bronbestanden. Van de optredens in 2001 en 2007 is bovendien het podium opgezocht, zodat kan worden bepaald in hoeverre de optredens op prestigieuze podia plaats hebben gevonden. Daarnaast zijn de regels gecontroleerd op doublures, dat wil zeggen de producties of voorstellingen die zowel in het TIN- als in het SICA-bestand voorkomen. Sommige producties komen deels in het TIN-bestand en deels in het SICA-bestand voor. Deze zijn zodanig verwerkt dat iedere voorstelling één keer voorkomt in het bestand.

Na samenvoeging en bewerking van de twee bestanden zijn de volgende

¹ Volgens SICA is de aanlevering van de data met betrekking tot muziek beter en meer volledig dan die van theater en dans. Dit laat onverlet dat volgens het Muziek Centrum Nederland en SICA de data niet volledig zijn en de werkelijke omvang van Nederlandse muziek in het buitenland dus groter is dan uit de cijfers blijkt. De eigentijdse muziek is volgens het MCN over het algemeen goed geregistreerd (o.a. door voormalig Gaudeamus en Donemus), maar het komt voor dat jazz- en klassieke muziek ontbreekt, Ensembles regelen optredens vaak zelf, waardoor er geen verplichting is om deze door te geven.

² Het TIN levert sinds 2006 systematisch gegevens aan SICA over dans en theater, waardoor de overlap tussen beide bestanden groter zal worden.

³ Indien niet bekend, is dit met een formule berekend op basis van de speelperiode. Zie voor de berekening van het aantal voorstellingen bijlage 1.

variabelen in het uiteindelijke bestand opgenomen: discipline, land van optreden, stad van optreden, jaar, maand, aantal uitvoeringen en het podium¹.

Nederlandse voorstellingen in het buitenland in de periode 2001-2007

In tabel 2.3 is de ontwikkeling te zien van het aantal Nederlandse podiumvoorstellingen (theater, dans en muziek) in het buitenland in de periode 2001-2007. De Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland stijgt van 2001 tot 2003 van 4593 naar 5919 voorstellingen. Dit is een toename van 29%. Na 2003 neemt het aantal voorstellingen echter af, namelijk naar 4032 voorstellingen in 2007. Ten opzichte van 2001 betekent dit een daling van 12% en ten opzichte van 2003 een daling van 32%. De piek in 2003 wordt grotendeels veroorzaakt door de sterke toename van het aantal muziekvoorstellingen en veel minder door de dans- en theatervoorstellingen. Hierop zal later in deze paragraaf verder worden ingegaan.

In de dansdiscipline fluctueert het aantal voorstellingen door de jaren heen (zie tabel 2.3). Zo neemt het aantal dansvoorstellingen af na 2001, sterk toe in 2003, weer af in 2004, om vervolgens weer sterk toe te nemen in 2005. De laatste jaren is er een dalende lijn te zien in het aantal voorstellingen: in 2006 en 2007 neemt het aantal voorstellingen weer sterk af tot een niveau dat in 2007 13% onder het niveau van 2001 zit. Opgemerkt moet worden dat er mogelijk nog een aantal voorstellingen ontbreekt in de gegevens over 2007, omdat de gegevens over 2007 die afkomstig zijn van het TIN niet volledig zijn in de periode september tot december 2007.

Ook bij de theaterdiscipline fluctueert het aantal voorstellingen, maar het aantal voorstellingen loopt over het algemeen terug. Na 2001 neemt het aantal

Tabel 2.3. Aantal voorstellingen per discipline in de periode 2001-2007¹.

		totaal	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Dans	N	6729	959	823	1160	908	1168	873	838
	%	19.5	20.9	17.7	19.6	16.9	22.4	18.2	20.8
	index		100	86	121	95	122	91	87
Theater ²	N	12698	1991	1720	1996	2014	1730	1757	1490
	%	36.7	43.3	37.0	33.7	37.5	33.2	36.6	37.0
	index		100	86	100	101	87	88	75
Muziek ³	N	12698	1371	1865	2374	1914	1910	1777	1487
	%	36.7	29.8	40.2	40.1	35.6	36.6	37.0	36.9
	index		100	136	173	140	139	130	108
Multi-disciplinair ⁴	N	2446	272	236	389	538	404	390	217
	%	7.1	5.9	5.1	6.6	10.0	7.8	8.1	5.4
	index		100	87	143	198	149	143	80
Totaal	N	34571	4593	4644	5919	5374	5212	4797	4032
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	index		100	101	129	117	113	104	88

¹ Indien tournee door twee jaren heen loopt is het beginjaar als jaar genomen.

² 'Theater', 'toneel', 'amusementsvorm' (cabaret- en musicalproducties), 'muziektheater', 'poppenspel', 'mime'.

³ 'Muziek' en 'opera', exclusief popmuziek.

⁴ Onder 'multidisciplinair' vallen alle voorstellingen die onder meerdere disciplines vallen (dans, theater, muziek, architectuur, beeldende kunst, vormgeving, fotografie, multimedia, literatuur, film, culturele manifestatie, erfgoed), maar tenminste één keer onder dans, theater of muziek vallen.

¹ Opgezocht voor de jaren 2001 en 2007.

voorstellingen iets af, waarna het in 2003/2004 weer ongeveer op het niveau van 2001 zit. In de jaren die daarop volgen neemt het aantal theatervoorstellingen nog iets af, tot het aantal voorstellingen uiteindelijk in 2007 met 25% is gedaald ten opzichte van 2001. Net als bij de dansdiscipline geldt ook hier dat de gegevens over 2007 van het TIN nog niet helemaal bijgewerkt zijn door het TIN en dat het aantal theatervoorstellingen in 2007 dus iets hoger uit zal vallen.

Ook de muziekdiscipline (exclusief popmuziek) laat in 2003 een sterke piek zien van het aantal voorstellingen. In 2003 is het aantal voorstellingen ten opzichte van 2001 zelfs met 73% gestegen. Na 2003 daalt het aantal voorstellingen totdat het uiteindelijk in 2007 weer ongeveer op het niveau van 2001 zit (8% stijging ten opzichte van 2001).

Bij de multidisciplinaire voorstellingen ligt de piek in 2004, namelijk een verdubbeling van het aantal voorstellingen ten opzichte van 2001 (stijging van 98%). Daarna neemt het aantal voorstellingen net als in de muzieksector weer af, tot het aantal multidisciplinaire voorstellingen in 2007 uiteindelijk 20% onder het niveau van 2001 zit.

Zoals gezegd is er sprake van fluctuaties in het aantal voorstellingen, zonder dat er sprake is van een duidelijke trend. Dergelijke fluctuaties kunnen veroorzaakt worden door toeval of door de registratie. Zo kan een gezelschap in een bepaald jaar een tournee maken van een maand, waardoor het aantal voorstellingen al snel oploopt. Een voorbeeld van verschillen door een andere wijze van registratie is dat het TIN of de SICA mogelijk in bepaalde jaren op een andere manier te werk zijn gegaan, bijvoorbeeld door intensief achter gegevens aan te jagen. Verder komt het tegenwoordig vaker voor dat een productie een internationale coproductie is. Sommige coproducties worden minder goed geregistreerd, met name als de productie eerst in het buitenland speelt. Ook is het mogelijk dat producenten soms meer gemotiveerd zijn om gegevens aan te leveren. De piek in 2003 en 2004 valt misschien niet toevallig samen met de periode waarin de aanvragen voor het nieuwe kunstenplan (2005-2008) moesten worden ingediend. Een dergelijke aanvraag kan uitnodigen optredens in het buitenland extra zorgvuldig te inventariseren voor de subsidieaanvraag en vervolgens ook te melden bij SICA of TIN. Daarnaast kunnen grote manifestaties, die voor het TIN en de SICA goed zichtbaar en registreerbaar zijn, van invloed zijn geweest op de geregistreerde aantallen, zoals St. Petersburg 300 jaar (2003) en Thinking Forward (2004).

Van den Berg (2005) constateert in een onderzoek naar de omvang van de Nederlandse voorstellingen in het buitenland dat het aantal theater- en dansvoorstellingen sterk fluctueert in de periode 1999/2000-2004/2005. In het onderhavige onderzoek worden ook sterke fluctuaties gevonden. De gegevens van het TIN, die gebruikt zijn door Van den Berg zijn in de loop der tijd aangevuld, omdat het TIN ook met terugwerkende kracht gegevens invoert en mogelijk is de wijze van registratie verbeterd (zie bijlage 4). De aantallen voorstellingen die Van den Berg noemt zijn namelijk aanzienlijk lager dan de aantallen die in het onderhavige onderzoek worden gevonden op basis van de onbewerkte gegevens van het TIN. Daarnaast begint de analyse van Van den Berg in 1999/2000, een seizoen waarin relatief weinig voorstellingen in het buitenland speelden. In beide onderzoeken wordt overigens een sterke stijging gevonden van het aantal voorstellingen in 2002/2003.

In tabel 2.3 is ook de verhouding tussen de dans-, theater-, muziek- en multidisciplinaire voorstellingen te zien. In de periode 2001-2007 is ruim een

derde van de voorstellingen in het buitenland een muziekvoorstelling en een even groot deel een theatervoorstelling (beide 37%). 20% is een dansvoorstelling. 7% valt onder de categorie multidisciplinair. Onder ‘multidisciplinair’ vallen alle voorstellingen die onder meerdere disciplines vallen (dans, theater, muziek, architectuur, beeldende kunst, vormgeving, fotografie, multimedia, literatuur, film, erfgoed) en ook onder één van de disciplines dans, theater of muziek¹. Door de jaren heen schommelt deze verhouding licht, maar muziek en theater blijven de grootste disciplines en dans en multidisciplinair de kleinste. Uitzondering is 2001, dan neemt de theatersector een aanzienlijk grotere plaats in en de muzieksector een minder belangrijke plaats (respectievelijk 43 en 30%) en in 2003 neemt de muzieksector juist een grotere plaats in (muziek 40%; theater 34%).

Door het TIN wordt binnen de theaterdiscipline onderscheid gemaakt tussen verschillende subdisciplines, namelijk toneel, amusementsvorm, muziektheater, poppenspel en mime. Voorstellingen die onder meerdere subdisciplines vallen, zijn hier samengevoegd onder de noemer ‘multidisciplinair binnen theaterdiscipline’. In tabel 2.4 is te zien hoe de subdisciplines van de theatersector zich hebben ontwikkeld door de jaren heen. De totaalcijfers in de tabel zijn niet gelijk aan die in tabel 2.3, omdat de theatervoorstellingen die zijn aangeleverd door de SICA niet zijn opgedeeld naar subdiscipline (22% van theatervoorstellingen is afkomstig van SICA).

Verreweg de meeste theatervoorstellingen vallen onder de noemer toneel (42%). Daarnaast valt een deel onder meerdere subdisciplines (18%). 13% betreft muziektheater, 9% poppenspel, 9% mime en nogmaals 9% een amusementsvorm. Door de jaren heen schommelt deze verhouding enigszins, maar toneel blijft altijd de grootste subdiscipline.

Als naar de ontwikkeling van de subdisciplines afzonderlijk wordt gekeken, valt op dat het aantal voorstellingen bij vrijwel alle subdisciplines redelijk sterk

Tabel 2.4. Ontwikkeling subdisciplines van theater 2001-2007.

		totaal	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toneel	N	3884	565	557	527	677	494	624	440
	%	42.4	35.1	47.6	38.8	48.0	36.4	47.4	47.0
	index		100	99	93	120	87	110	78
Amusementsvorm ¹	N	796	151	111	90	102	135	101	106
	%	8.7	9.4	9.5	6.6	7.2	9.9	7.7	11.3
	index		100	74	60	68	89	67	70
Muziektheater	N	1164	171	145	178	198	169	186	117
	%	12.7	10.6	12.4	13.1	14.0	12.4	14.1	12.5
	index		100	85	104	116	99	109	68
Poppenspel	N	830	269	118	101	95	136	82	29
	%	9.1	16.7	10.1	7.4	6.7	10.0	6.2	3.1
	index		100	44	38	35	51	30	11
Mime	N	829	275	68	128	120	115	60	63
	%	9.0	17.1	5.8	9.4	8.5	8.5	4.6	6.7
	index		100	25	47	44	42	22	23
Multidisciplinair binnen theaterdiscipline	N	1659	180	171	336	218	310	263	181
	%	18.1	11.2	14.6	24.7	15.5	22.8	20.0	19.3
	index		100	95	187	121	172	146	101
Totaal	N	9162	1611	1170	1360	1410	1359	1316	936
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	index		100	73	84	88	84	82	58

¹ Cabaret- en musicalproducties.

¹ Alle voorstellingen in het bestand vallen minstens onder één van deze drie disciplines.

schommelt. Mime en poppenspel komen in 2001 het meeste voor en daarna aanzienlijk minder en hetzelfde geldt voor amusementsvorm. In 2007 is ten opzichte van 2001 het aantal voorstellingen van mime afgenomen met 77%, poppenspel met 89% en amusementsvorm met 30%¹. Alhoewel de afname aanzienlijk is, gaat het hier om relatief kleine aantallen voorstellingen. Bij poppenspel zijn er in 2001 bijvoorbeeld 269 voorstellingen. Eén tournee van 30 voorstellingen die in het daarop volgende jaar niet meer wordt gehouden, leidt al tot een percentuele afname van 11%. Daarnaast geldt ook hier dat het aantal voorstellingen in 2007 iets hoger uit zal vallen, omdat de gegevens afkomstig van TIN in de periode september tot december 2007 niet volledig zijn bijgewerkt.

Het gastland

In tabel 2.5 is te zien in welke dertig landen de Nederlandse podiumartiesten het meest frequent optraden in de periode 2001-2007. De twee belangrijkste landen zijn respectievelijk België en Duitsland (19% en 15% van het totale aantal podiumvoorstellingen in het buitenland). In deze twee landen samen vindt een derde van alle buitenlandse optredens plaats. Het hoge aantal optredens in België heeft te maken hebben met het feit dat de reistijd kort en de taal (deels) Nederlands is, wat vooral bij optredens waar taal een grote rol speelt, zoals toneel, een voordeel is. Ook in het andere buurland, Duitsland, waar veel gespeeld wordt, zal de korte reistijd een belangrijke rol spelen.

Verder vindt een groot deel van de optredens plaats in de Verenigde Staten, in Frankrijk en in het Verenigd Koninkrijk (respectievelijk 10, 6 en 5% van alle buitenlandse voorstellingen). In de vijf belangrijkste landen (België, Duitsland, VS, Frankrijk en VK) vindt meer dan de helft van alle optredens plaats (54%). 36% vindt plaats in de daarop volgende 25 landen en 10% in de daarop volgende 84 landen. Het aandeel van ieder van de landen die na de belangrijkste vijf landen volgen is steeds kleiner dan 5% en vaak zelfs kleiner dan 1%. Landen waar nog vrij veel wordt opgetreden zijn Italië, Spanje, Zwitserland, Japan, Oostenrijk, Zuid-Afrika, Canada, Rusland, Polen, Hongarije, Tsjechië en Indonesië. Hier vindt weliswaar maar 1 tot 5% van alle optredens plaats, maar dit zijn toch 359 tot 1393 optredens. In figuur 2.1 is dit verband weergegeven tussen het aantal voorstellingen en het rangnummer van het land. De landen zijn gerangschikt op basis van het aantal voorstellingen. Er is sprake van een bijzonder sterke relatie tussen rangnummer en aantal voorstellingen. Als het rangnummer bekend is, kan het aantal voorstellingen met 92% nauwkeurigheid berekend worden².

Twintig landen van de landen top 30 zijn Europese landen, tien landen bevinden zich buiten Europa. De Europese landen liggen redelijk verspreid. Zo wordt er regelmatig opgetreden in Zuid-Europa (Spanje, Italië), in Noord-Europa en in Oost-Europa (Polen, Kroatië). Ditzelfde geldt voor de niet Europese podia. Er wordt veel opgetreden in de Verenigde Staten, maar ook vaak in landen als Japan, Zuid-Afrika, Canada en Rusland. In de landen uit de top 30 is er weinig verandering te zien tussen 2001 en 2007.

¹ De afname van het aantal mime-voorstellingen zou grotendeels veroorzaakt worden doordat mimespelers zich vaker onder een andere theater-discipline laten registreren.

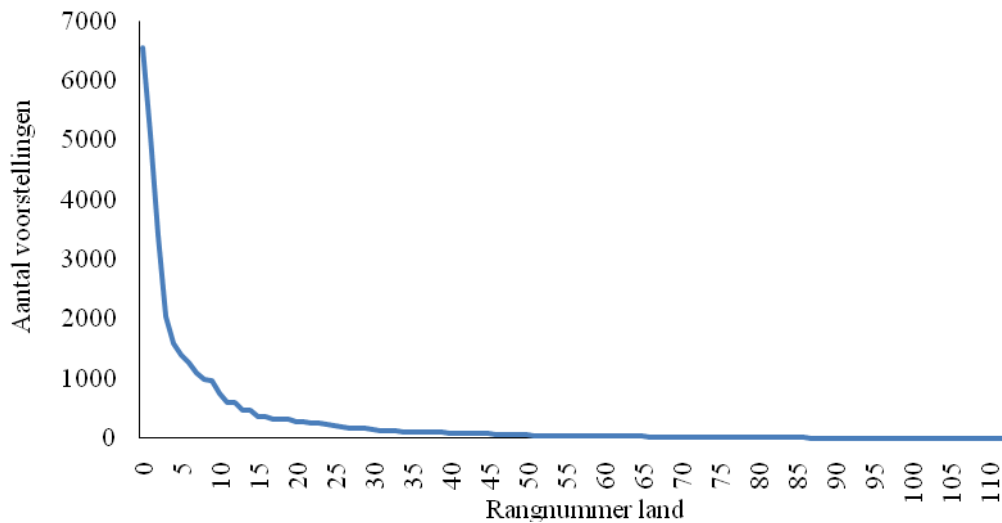
² Bijbehorende formule: $V = -848.9 + 6586.0 * (1/\sqrt{N})$, waarin V = aantal voorstellingen en N = rangnummer van het land. $R^2 = 0.92$.

Tabel 2.5. 30 landen met de meeste Nederlandse voorstellingen in 2001-2007.

	Totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
België	6562	19.0	926	20.2	880	18.9	1052	17.8	1109	20.6	1002	19.2	857	17.9	736	18.3
Duitsland	5089	14.7	722	15.7	788	17.0	971	16.4	644	12.0	726	13.9	619	12.9	619	15.4
V.S.	3413	9.9	490	10.7	428	9.2	567	9.6	556	10.3	354	6.8	533	11.1	485	12.0
Frankrijk	2061	6.0	219	4.8	245	5.3	382	6.5	346	6.4	317	6.1	313	6.5	239	5.9
Verenigd Koninkrijk	1599	4.6	265	5.8	196	4.2	246	4.2	187	3.5	355	6.8	149	3.1	201	5.0
Italië	1393	4.0	70	1.5	178	3.8	246	4.2	283	5.3	251	4.8	233	4.9	132	3.3
Spanje	1267	3.7	216	4.7	220	4.7	182	3.1	217	4.0	191	3.7	134	2.8	107	2.7
Zwitserland	1096	3.2	106	2.3	180	3.9	193	3.3	200	3.7	141	2.7	184	3.8	92	2.3
Japan	997	2.9	49	1.1	153	3.3	138	2.3	99	1.8	118	2.3	175	3.6	265	6.6
Oostenrijk	967	2.8	139	3.0	131	2.8	241	4.1	147	2.7	76	1.5	118	2.5	115	2.9
Zuid-Afrika	750	2.2	73	1.6	119	2.6	216	3.6	140	2.6	66	1.3	95	2.0	41	1.0
Canada	612	1.8	99	2.2	69	1.5	142	2.4	47	0.9	155	3.0	72	1.5	28	0.7
Rusland	598	1.7	87	1.9	80	1.7	179	3.0	57	1.1	72	1.4	84	1.8	39	1.0
Polen	469	1.4	61	1.3	25	0.5	33	0.6	79	1.5	105	2.0	89	1.9	77	1.9
Hongarije	466	1.3	81	1.8	72	1.5	42	0.7	161	3.0	65	1.2	34	0.7	11	0.3
Tsjechië	364	1.1	78	1.7	76	1.6	31	0.5	53	1.0	53	1.0	63	1.3	10	0.2
Indonesië	359	1.0	58	1.3	46	1.0	93	1.6	58	1.1	42	0.8	40	0.8	22	0.5
China	325	0.9	23	0.5	42	0.9	14	0.2	45	0.8	62	1.2	74	1.5	65	1.6
Brazilië	321	0.9	48	1.0	53	1.1	70	1.2	25	0.5	60	1.2	22	0.5	43	1.1
Noorwegen	314	0.9	34	0.7	12	0.3	43	0.7	61	1.1	69	1.3	40	0.8	55	1.4
Portugal	275	0.8	23	0.5	58	1.2	53	0.9	20	0.4	37	0.7	37	0.8	47	1.2
Australië	273	0.8	35	0.8	12	0.3	28	0.5	23	0.4	28	0.5	114	2.4	33	0.8
Slovenië	267	0.8	7	0.2	22	0.5	65	1.1	67	1.2	26	0.5	46	1.0	34	0.8
Turkije	264	0.8	28	0.6	37	0.8	32	0.5	45	0.8	57	1.1	39	0.8	26	0.6
Zweden	246	0.7	72	1.6	33	0.7	41	0.7	37	0.7	9	0.2	27	0.6	27	0.7
Denemarken	225	0.7	36	0.8	40	0.9	47	0.8	25	0.5	15	0.3	33	0.7	29	0.7
Suriname	188	0.5	12	0.3	19	0.4	58	1.0	12	0.2	28	0.5	41	0.9	18	0.4
Litouwen	175	0.5	10	0.2	20	0.4	9	0.2	17	0.3	87	1.7	24	0.5	8	0.2
Kroatië	173	0.5	17	0.4	11	0.2	53	0.9	16	0.3	48	0.9	17	0.4	11	0.3
Finland	166	0.5	9	0.2	27	0.6	25	0.4	12	0.2	34	0.7	18	0.4	41	1.0
Overige landen ¹	3300	9.5	497	10.8	375	8.1	429	7.2	590	11.0	561	10.8	472	9.8	376	9.3
Totaal	34574	100.0	4590	100.0	4647	100.0	5921	100.0	5378	100.0	5210	100.0	4796	100.0	4032	100.0

¹Dit zijn in totaal 84 landen.

Figuur 1. Aantal voorstellingen per land en rangnummer land. 2001 - 2007.

Uit onderzoek van de SICA, dat niet alleen theaterproducties inventariseert, zoals TIN, maar in principe alle kunstvormen, komt een iets ander beeld naar voren (SICA 2007). De Nederlandse culturele activiteiten in het buitenland betreffen voornamelijk film en muziek. In 2005 vonden de meeste activiteiten plaats in de VS en er is in de VS sprake van sterke groei. Duitsland staat in 2005 op nummer twee, maar in de voorgaande jaren en in 2006 had Duitsland de eerste plaats.

In tabel 2.6 zijn de 30 belangrijkste afnemers te zien van de vier disciplines: dans, theater, muziek of multidisciplinair. Hiervoor bleek al dat de belangrijkste gastlanden België, Duitsland, VS, Frankrijk en VK zijn, als gekeken wordt naar alle disciplines samen.

De vijf belangrijkste gastlanden van de dansgezelschappen zijn hetzelfde als die van alle disciplines samen, maar wel in een andere volgorde. Binnen de dansdiscipline is het belangrijkste land Duitsland, 16% van alle Nederlandse dansvoorstellingen gaat hierheen. 13% gaat naar de Verenigde Staten, 8% naar het Verenigd Koninkrijk, 7% naar Frankrijk, 7% naar België en 5% naar Spanje. Daarnaast vindt 1 tot 5% (72 tot 305 voorstellingen) van de dansvoorstellingen plaats in Italië, Zwitserland, Zuid-Afrika, Japan, Oostenrijk, Rusland, Noorwegen, China, Indonesië, Canada, Hongarije, Polen, Zweden, Portugal en Brazilië plaats. Het gaat hier dus niet alleen om voorstellingen in omliggende landen, de Nederlandse dans heeft zich gepresenteerd in alle verschillende werelddelen. Er is bovendien opgetreden in een groot aantal landen, bijvoorbeeld in Costa Rica, Libanon en Macedonië. In totaal is in 68 verschillende landen opgetreden. Over het algemeen verschilt het aantal optredens in een land in de periode 2001-2007 niet heel sterk (zie bijlage 5). De aantallen fluctueren enigszins, maar deze fluctuaties worden waarschijnlijk grotendeels veroorzaakt door toevalligheden.

De meeste theatervoorstellingen vonden plaats in België. Daarnaast vonden veel voorstellingen plaats in Duitsland, de Verenigde Staten en Frankrijk (42, 16, 7 en 5%; zie tabel 2.6). Dit zijn dezelfde belangrijke landen als bij de dansdiscipline. Verder werd 1 tot 5% van de theatervoorstellingen opgevoerd in het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Spanje, Zwitserland, Zuid-Afrika en Suriname (127 tot 488 voorstellingen). De afgelopen zeven jaar is er door de

Tabel 2.6. De belangrijkste dertig landen per discipline.

Dans	%	Theater	%	Muziek	%	Multidisciplinair	%
Duitsland	15.9	België	41.5	Duitsland	12.4	Duitsland	19.3
V.S.	12.7	Duitsland	15.5	V.S.	11.9	België	14.7
V.K.	8.0	V.S.	6.9	Italië	7.0	Frankrijk	7.2
Frankrijk	7.4	Frankrijk	5.2	Japan	6.1	V.S.	7.1
België	7.4	V.K.	3.8	Frankrijk	5.7	Rusland	5.0
Spanje	5.2	Oostenrijk	2.7	Spanje	4.2	Italië	3.5
Italië	4.5	Spanje	2.5	V.K.	4.0	Zuid-Afrika	3.4
Zwitserland	3.9	Zwitserland	2.3	Zwitserland	3.8	Spanje	2.9
Zuid-Afrika	2.7	Zuid-Afrika	1.5	België	3.4	V.K.	2.8
Japan	2.2	Suriname	1.0	Oostenrijk	3.3	Zwitserland	2.6
Oostenrijk	2.2	Italië	0.9	Canada	3.0	Oostenrijk	2.4
Rusland	1.9	Brazilië	0.9	Zuid-Afrika	2.3	Polen	2.3
Noorwegen	1.8	Turkije	0.9	Rusland	2.3	Hongarije	1.7
China	1.7	Canada	0.8	Hongarije	2.0	Japan	1.6
Indonesië	1.5	Portugal	0.8	Polen	1.9	Slovenië	1.5
Canada	1.4	Polen	0.7	Tsjechië	1.8	Australië	1.4
Hongarije	1.3	Hongarije	0.7	Indonesië	1.6	Tsjechië	1.4
Polen	1.2	Noorwegen	0.6	China	1.3	Marokko	1.2
Zweden	1.1	Zweden	0.5	Slovenië	1.2	Canada	1.1
Portugal	1.1	Rusland	0.5	Litouwen	1.1	Letland	1.1
Brazilië	1.1	Kroatië	0.5	Australië	1.0	Estland	1.0
Zuid-Korea	1.0	Denemarken	0.4	Denemarken	1.0	Brazilië	0.9
Australië	0.9	Tsjechië	0.4	Brazilië	0.9	Servië en Mont.	0.9
Tsjechië	0.8	Egypte	0.4	Noorwegen	0.8	Zuid-Korea	0.9
Finland	0.7	Kenia	0.4	Turkije	0.8	Zweden	0.9
Israël	0.7	Slovenië	0.4	Portugal	0.7	Bulgarije	0.8
Kroatië	0.7	Australië	0.4	Griekenland	0.7	Oeganda	0.8
Turkije	0.6	Indonesië	0.4	Finland	0.7	Slowakije	0.7
Egypte	0.5	Ierland	0.3	Mexico	0.7	N.-Zeeland	0.7
Denemarken	0.5	Tanzania	0.3	Zweden	0.6	China	0.6
overige landen	7.3	overige landen	6.0	overige landen	11.8	overige landen	7.6
totaal	100.0	totaal	100.0	totaal	100.0	Totaal	100.0

¹In totaal 38 landen. ²In totaal 56 landen. ³In totaal 72 landen. ⁴In totaal 29 landen.

Nederlandse theatergezelschappen in 86 verschillende landen opgetreden. In de theaterdiscipline geldt veel sterker dan in de dansdiscipline en in de muziekdiscipline, dat een groot deel van de voorstellingen in een klein aantal landen wordt gespeeld. Dit komt grotendeels doordat België een zeer grote afnemer is. Taalverschillen en een lange reistijd spelen bij dit land geen rol. Het valt op dat het aantal theatervoorstellingen in de Verenigde Staten de laatste jaren toeneemt, terwijl het totale aantal theatervoorstellingen juist afneemt (zie bijlage 6). In de overige landen wisselt het aantal voorstellingen iets, maar is er geen duidelijke af- of toename in één land waar te nemen.

Duitsland en de Verenigde Staten zijn de grootste afnemers van de Nederlandse muziek (beide 12%; zie tabel 2.6). Ook in Italië, Japan en Frankrijk vindt een groot deel van de muziekvoorstellingen plaats (7, 6 en 6%). In het Verenigd Koninkrijk, Spanje, Zwitserland, België, Oostenrijk, Canada, Zuid-Afrika, Rusland, Hongarije, Polen, Tsjechië, Indonesië, China, Slovenië, Litouwen, Australië en Denemarken vindt 1 tot 5% van de Nederlandse muziekvoorstellingen plaats (130 tot 506 voorstellingen). Net als bij de andere twee disciplines vinden de voorstellingen dus over de hele wereld plaats. In totaal

is er in 102 verschillende landen opgetreden. Dit is in vergelijking met de andere disciplines het hoogste aantal verschillende landen. In de periode 2001-2007 is het aantal voorstellingen in vrijwel alle landen afgenomen, na een piek in 2003 (zie bijlage 7). In Japan lijkt er echter een stijgende lijn te zitten in het aantal Nederlandse muziekvoorstellingen.

De multidisciplinaire voorstellingen, voorstellingen die een combinatie zijn van meerdere disciplines, vinden vooral in Duitsland, België, Frankrijk, de Verenigde Staten en Rusland plaats (19, 15, 7, 7 en 5%). 1 tot 5% van de voorstellingen vindt plaats in Italië, het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika, Spanje, Zwitserland, Oostenrijk, Polen, Hongarije, Japan, Slovenië, Australië, Tsjechië, Marokko, Canada, Letland en Estland (zie tabel 2.6). Er is in 59 verschillende landen opgetreden. Door de jaren heen fluctueert het aantal voorstellingen per land, maar er is geen duidelijke trend te zien.

Zoals in de vorige paragraaf besproken, bestaat 20% van alle voorstellingen uit dans, 37% theater, 37% muziek en 7% multidisciplinair. De verhouding tussen de vier disciplines varieert sterk per land. Sommige landen lijken zich te focussen op één (Nederlandse) discipline. Zo wordt in Noorwegen, China, het Verenigd Koninkrijk en Zweden vooral dans geboekt (respectievelijk 38, 35, 34 en 32% van alle Nederlandse voorstellingen in die landen; gemiddeld percentage dans alle landen 20%; zie bijlage 9).

Theaters en podia in België, Suriname en Turkije boeken vooral Nederlandse theatervoorstellingen in vergelijking met voorstellingen uit andere disciplines (resp. 80, 68 en 43%, in alle landen is gemiddeld 37% theater; zie bijlage 9). Taal zal een belangrijke rol spelen bij de boekingen door België en Suriname. Een groot deel van de theatervoorstellingen in Turkije betrof Turks-Nederlandse samenwerking, waarbij er in het Turks gesproken werd en er Nederlandse boventiteling was.

In Japan, Litouwen en Italië ligt de nadruk sterk op de muziekdiscipline (respectievelijk 78, 78 en 63% van alle Nederlandse voorstellingen in dat land; zie bijlage 9).

Predictoren voor het aantal voorstellingen in een land

Hierboven is gebleken dat in een klein aantal landen veel wordt opgetreden en dat er in veel landen weinig wordt opgetreden. Het is aannemelijk dat de reistijd en de taal van grote invloed zijn op het aantal Nederlandse optredens in een bepaald land. Om na te gaan hoe sterk het effect van taal en afstand is en om de rol van andere mogelijke factoren die van invloed zijn op de hoeveelheid optredens in een land te exploreren, zijn regressieanalyses uitgevoerd.

Tabel 2.7 geeft de resultaten. Regressieanalyse geeft onder andere een gestandaardiseerde coëfficiënt (zogenaamde bèta). De afhankelijke variabele, dat wil zeggen de te voorspellen variabele, is het aantal voorstellingen in een land. De onafhankelijke variabelen, dat wil zeggen de voorspellers, zijn factoren zoals taal en afstand. De top vijf landen nemen een disproportioneel deel van alle voorstellingen voor hun rekening en een dergelijk groot aandeel kan de resultaten verstoren. Daarom is een extra onafhankelijke variabele opgenomen, namelijk 'het land behoort tot de top vijf'. Deze zogenaamde dummy-variabele heeft een sterke invloed en zo wordt gecontroleerd voor het feit dat bijvoorbeeld in België Nederlands wordt gesproken, Duitsland dichtbij is en vergelijkbare feiten. De

Tabel 2.7. Regressieanalyse. Bèta's.

	Afhankelijke variabele: aantal Nederlandse voorstellingen				
	alle	dans	theater	muziek	multi-disci.
<i>Onafhankelijke variabelen¹:</i>					
Germaanse taal	0.12*	0.12**	0.10	0.19**	0.15**
Romaanse taal	0.06	0.07	0.04	0.07	0.02
√ afstand tot Nederland	-0.13*	-0.13**	-0.09	-0.22**	-0.11*
aantal internetaansluitingen p.p. het land behoort tot de top 5 ²	0.16*	0.32**	-0.11*	0.26**	0.14*
Oppervlakte land	0.03	0.01	0.00	0.10	-0.21**
Verklaarde variantie	75%	85%	52%	83%	78%

** p<0.01 * p<0.05

¹ Godsdienst, bevolkingsomvang, (burger)oorlog, mate van democratie, levensverwachting en Bruto Nationaal Product per hoofd van de bevolking zijn geen significante voorspellers.

² Alle voorstellingen, dans en theater: België, Duitsland, VS, Frankrijk, UK. Muziek: Duitsland, VS, Italië, Japan, Frankrijk. Multidisciplinair: Duitsland, België, Frankrijk, VS en Rusland.

verklaring die het model biedt heeft hierdoor geen betrekking op het grote aandeel van de top vijf.

Allereerst blijkt dat in landen waar veel mensen beschikking hebben over internet, vaker wordt opgetreden door Nederlandse artiesten. Dit is zelfs de sterkste voorspeller (.32 > bèta > -.11). Enerzijds kan aangenomen worden dat een hoge internetdichtheid leidt tot actief zoekgedrag van programmeurs, bijvoorbeeld om buitenlandse gezelschappen, waaronder Nederlandse, aan te trekken. Anderzijds zijn landen met veel internetaansluitingen ook welvarender waardoor er mogelijk meer geld is voor buitenlandse culturele activiteiten. Maar het blijkt dat het nationaal product per hoofd van de bevolking geen invloed heeft op het aantal voorstellingen, wat erop wijst dat de variabele internetdichtheid niet staat voor economische welvaart, maar voor een moderne culturele oriëntatie van een land. Een hogere internetdichtheid gaat samen met meer muziek- en dansvoorstellingen (.32 en .26), maar met iets minder theatervoorstellingen (-.11). Hoe meer internet er in een land is, des te minder Nederlands theater er wordt afgenomen.

Daarnaast blijkt dat hoe groter de afstand tot Nederland is, hoe minder Nederlandse producties er in een land worden opgevoerd. Dat ligt voor de hand door reistijden en -kosten, maar het is ook duidelijk dat dit niet een doorslaggevende factor is, de bèta's zijn vrij laag (-.22 < bèta < -.09), wat erop wijst dat de afstand een bescheiden rol speelt.

De oppervlakte van het land blijkt ook van invloed. Naarmate een land een grotere oppervlakte heeft, wordt er vaker opgetreden door de musici. Dit effect is echter niet significant. Multidisciplinaire voorstellingen worden juist vaker geboekt door kleinere landen. Waarom de oppervlakte van een land een effect heeft, terwijl de omvang van de bevolking geen effect heeft, is onduidelijk.

Tenslotte wordt het aantal voorstellingen bepaald door het feit of er in het gastland al dan niet een aan het Nederlands verwante taal wordt gesproken. Is de taal van het gastland een Germaanse taal dan worden iets meer Nederlandse voorstellingen geboekt en hetzelfde geldt voor een land met een romaanse taal, maar dit laatste verband is veel minder sterk en niet significant. Dat overeenkomst in taal een rol speelt is logisch bij theater, maar zeer opvallend is dat ook bij niet

verbale kunstuitingen overeenkomst in de taal een rol speelt en zelfs sterker dan bij theater. Dit wijst er op dat het niet zozeer om de taal zelf gaat, maar om culturele overeenkomsten die samengaan met overeenkomsten in taal.

De stad van optreden

In tabel 2.8 zijn de dertig steden te zien waar het meest frequent wordt opgetreden. Niet onverwacht zijn de vijf steden waar het meest wordt opgetreden door Nederlandse artiesten, steden die in drie belangrijkste landen liggen (België, Duitsland en de VS; zie vorige paragraaf), namelijk Antwerpen, New York, Brussel, Gent en Berlijn (respectievelijk 4, 3, 3, 3 en 3% van alle voorstellingen). Drie van de vijf belangrijkste steden liggen dus in België, één stad in Duitsland en één in de VS. Andere steden waar veel door Nederlandse artiesten wordt opgetreden zijn Wenen, Londen, Barcelona, Boedapest, Edinburgh en Tokyo (meer dan 300 optredens). 36% van de voorstellingen vindt plaats in de dertig belangrijkste steden en 64% van de voorstellingen in een stad die niet in de top 30 zit.

Opvallend is de toename van het aantal voorstellingen in Tokyo. Eerder bleek dat Japan in opmars is. Daarnaast is er in Boedapest in 2004 een grote piek in het aantal voorstellingen. In de overige jaren (in de periode 2001-2007) vinden er gemiddeld 34 voorstellingen plaats, maar in 2004 zijn dit 131 voorstellingen. Dit komt door een groot aantal voorstellingen in het kader van het Nederlandse cultuurprogramma *'Thinking Forward'* tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie. Ook in Sint Petersburg is er sprake van een piek, maar dan in 2003. In de andere jaren traden hier gemiddeld 15 keer Nederlandse artiesten op en in 2003 128 keer. Deze toename van het aantal voorstellingen komt door de Nederlandse bijdrage aan de viering van het 300-jarig bestaan van Sint Petersburg (*'Days of Dutch Culture'*).

New York is de grootste afnemer van dans (6% van alle dansvoorstellingen in het buitenland; zie tabel 2.9). Dit is opvallend, aangezien de VS niet het belangrijkste gastland is voor dans, maar Duitsland. In de VS concentreren de Nederlandse voorstellingen zich op slechts enkele podia, terwijl de Nederlandse dansers in Duitsland op veel meer verschillende podia spelen. Steden waar 100 tot 132 keer is gedanst in de afgelopen zeven jaar zijn Madrid, Edinburgh, Dusseldorf, Londen en Barcelona.

De Nederlandse theatergezelschappen hebben het meest in de Belgische steden Antwerpen, Brussel en Gent gespeeld (7, 5 en 5% van alle theatervoorstellingen in het buitenland). Verder is vaak gespeeld in Berlijn, Leuven, Brugge, Hasselt, New York, Wenen, Genk, Edinburgh, Hannover, Barcelona, Kortrijk, Turnhout, Londen en München (120 tot 276 keer).

De Nederlandse musici speelden in de periode 2001-2007 vooral in New York, Tokyo en Berlijn (allen 3%). Daarnaast werd vaak in Boedapest, Londen en Wenen gespeeld (164 tot 179 keer). De Nederlandse muziekoptredens zijn meer gespreid verspreid over steden dan de andere disciplines. Multidisciplinaire voorstellingen speelden het meest in Berlijn, Sint Petersburg, New York en Brussel (5, 4, 3 en 3%; 55 tot 101 optredens).

Tabel 2.8. 30 steden met de meeste Nederlandse voorstellingen in 2001-2007.

	Totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Antwerpen	977	3.5	138	3.7	112	3.2	163	3.7	176	4.2	118	2.8	135	3.6	135	4.5
New York	866	3.1	155	4.1	85	2.4	137	3.1	148	3.5	116	2.8	122	3.3	103	3.4
Brussel	812	2.9	102	2.7	102	2.9	157	3.5	188	4.5	129	3.1	54	1.5	80	2.7
Gent	712	2.6	74	2.0	85	2.4	97	2.2	107	2.5	135	3.2	114	3.1	100	3.3
Berlijn	697	2.5	95	2.5	102	2.9	135	3.0	113	2.7	95	2.3	85	2.3	72	2.4
Wenen	480	1.7	73	1.9	57	1.6	120	2.7	80	1.9	36	0.9	53	1.4	61	2.0
Londen	412	1.5	60	1.6	77	2.2	65	1.5	39	0.9	80	1.9	41	1.1	50	1.7
Barcelona	360	1.3	50	1.3	97	2.7	38	0.9	70	1.7	63	1.5	18	0.5	24	0.8
Boedapest	336	1.2	41	1.1	48	1.4	40	0.9	131	3.1	54	1.3	12	0.3	10	0.3
Edinburgh	313	1.1	73	1.9	63	1.8	16	0.4	20	0.5	91	2.2	19	0.5	31	1.0
Tokyo	307	1.1	4	0.1	29	0.8	45	1.0	42	1.0	41	1.0	46	1.2	100	3.3
Leuven	298	1.1	60	1.6	39	1.1	40	0.9	59	1.4	48	1.2	28	0.8	24	0.8
Brugge	270	1.0	28	0.7	49	1.4	52	1.2	37	0.9	39	0.9	29	0.8	36	1.2
Frankfurt	246	0.9	26	0.7	46	1.3	29	0.7	53	1.3	41	1.0	13	0.3	38	1.3
München	242	0.9	51	1.4	43	1.2	38	0.9	22	0.5	42	1.0	11	0.3	35	1.2
Madrid	236	0.8	71	1.9	18	0.5	51	1.1	33	0.8	27	0.6	18	0.5	18	0.6
Hasselt	229	0.8	35	0.9	20	0.6	22	0.5	36	0.9	34	0.8	47	1.3	35	1.2
Dusseldorf	223	0.8	17	0.5	34	1.0	43	1.0	21	0.5	26	0.6	41	1.1	41	1.4
St. Petersburg	217	0.8	15	0.4	17	0.5	128	2.9	10	0.2	26	0.6	12	0.3	9	0.3
Hannover	215	0.8	12	0.3	29	0.8	47	1.1	39	0.9	28	0.7	5	0.1	55	1.8
Genk	214	0.8	33	0.9	32	0.9	35	0.8	30	0.7	35	0.8	30	0.8	19	0.6
Rome	179	0.6	1	0.0	25	0.7	21	0.5	62	1.5	33	0.8	21	0.6	16	0.5
Kortrijk	173	0.6	15	0.4	16	0.5	15	0.3	44	1.0	24	0.6	28	0.8	31	1.0
Moskou	171	0.6	44	1.2	12	0.3	27	0.6	23	0.5	14	0.3	32	0.9	19	0.6
Jakarta	163	0.6	45	1.2	18	0.5	62	1.4	9	0.2	7	0.2	8	0.2	14	0.5
Keulen	161	0.6	38	1.0	22	0.6	32	0.7	21	0.5	19	0.5	11	0.3	18	0.6
Milaan	149	0.5	7	0.2	5	0.1	16	0.4	33	0.8	41	1.0	32	0.9	15	0.5
Turnhout	141	0.5	25	0.7	14	0.4	28	0.6	19	0.5	16	0.4	16	0.4	23	0.8
Ljubljana	137	0.5	7	0.2	5	0.1	48	1.1	36	0.9	10	0.2	16	0.4	15	0.5
Stockholm	132	0.5	57	1.5	12	0.3	12	0.3	20	0.5	7	0.2	17	0.5	7	0.2
Overige steden	17796	63.9	2319	61.5	2218	62.8	2684	60.4	2500	59.2	2696	64.6	2606	70.1	2773	59.0
Totaal	27864	100.0	3771	100.0	3531	100.0	4443	100.0	4221	100.0	4171	100.0	3720	100.0	4007	100.0

¹Dit zijn ongeveer 2100 steden.

Tabel 2.9. De belangrijkste dertig steden per discipline.

Dans	%	Theater	%	Muziek	%	Multidisciplinair	%
New York	5.6	Antwerpen	6.6	New York	3.1	Berlijn	5.0
Madrid	2.1	Brussel	5.4	Tokyo	2.9	St. Petersburg	4.1
Dusseldorf	1.7	Gent	4.7	Berlijn	2.7	New York	3.4
Edinburgh	1.7	Berlijn	2.4	Boedapest	2.2	Brussel	2.7
Londen	1.7	Leuven	2.4	Londen	2.1	Antwerpen	2.3
Barcelona	1.6	Brugge	1.7	Wenen	2.0	Gent	1.7
Berlijn	1.6	Hasselt	1.7	Vilnius	1.1	Dusseldorf	1.5
Wenen	1.5	New York	1.7	Barcelona	1.1	Wenen	1.4
Frankfurt	1.5	Wenen	1.7	Warschau	1.1	Boedapest	1.4
Antwerpen	1.5	Genk	1.6	St. Petersburg	1.0	München	1.4
Gent	1.2	Edinburgh	1.5	Jakarta	1.0	Rome	1.2
Moskou	1.2	Hannover	1.5	Rome	1.0	Barcelona	1.1
Boedapest	1.1	Barcelona	1.3	Brussel	0.9	Hamburg	1.1
Brussel	1.1	Kortrijk	1.2	Antwerpen	0.9	Keulen	1.1
Tokyo	0.9	Turnhout	1.1	Keulen	0.9	Londen	0.9
Rome	0.8	Londen	1.1	Milaan	0.9	Kortrijk	0.9
Jakarta	0.8	München	1.0	Gent	0.8	Edinburgh	0.8
Stockholm	0.8	Frankfurt	0.9	München	0.7	Frankfurt	0.8
Keulen	0.7	Hamburg	0.7	Toronto	0.7	Grahamstown	0.8
München	0.6	Lissabon	0.6	Ljubljana	0.7	Madrid	0.7
Milaan	0.6	Dusseldorf	0.5	Madrid	0.6	Milaan	0.7
Johannesburg	0.6	Boedapest	0.5	Moskou	0.6	Hasselt	0.6
Hannover	0.5	Johannesburg	0.5	Brugge	0.5	Ljubljana	0.6
St. Petersburg	0.5	Stockholm	0.4	Grahamstown	0.5	Genk	0.6
Ljubljana	0.4	Grahamstown	0.4	Lissabon	0.5	Stockholm	0.6
Brugge	0.4	Ljubljana	0.4	Frankfurt	0.4	Toronto	0.5
Bern	0.4	Madrid	0.4	Bern	0.4	Moskou	0.4
Grahamstown	0.4	Moskou	0.3	Dusseldorf	0.3	Johannesburg	0.4
Warschau	0.3	Jakarta	0.2	Stockholm	0.3	Turnhout	0.4
Toronto	0.3	Bern	0.2	Johannesburg	0.3	Lissabon	0.4
overige	66.0	overige	55.4	overige	67.6	overige	60.4
Totaal	100.0	Totaal	100.0	Totaal	100.0	Totaal	100.0

Net als bij de landen, lijken sommige steden een voorkeur te hebben voor een bepaalde (Nederlandse) discipline. Zo is een groot deel van de Nederlandse voorstellingen in Madrid, Dusseldorf en Moskou een dansvoorstelling (resp. 56, 48 en 44% van alle Nederlandse voorstellingen in die stad; zie bijlage 10).

In de Belgische steden ligt de nadruk op de theatervoorstellingen. In Hasselt, Leuven, Genk en Turnhout is zelfs negen van de tien uit Nederland afkomstige voorstellingen een theatervoorstelling.

Steden die in vergelijking met andere disciplines veel muziek programmeren zijn Tokyo, Boedapest en Jakarta (77, 53 en 51% van alle Nederlandse voorstellingen in die stad; bijlage 10).

Voorstellingen per maand

In tabel 2.10 is te zien in welke maanden de Nederlandse artiesten vooral actief zijn in het buitenland. Er zijn twee ‘golven’ in het jaar met veel voorstellingen in het buitenland: namelijk in de maanden maart, april en mei en in de maanden september, oktober en november. In december, januari en februari en in juni, juli

Tabel 2.10. Voorstellingen per maand¹.

	totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
September	3123	9.0	387	8.4	469	10.1	604	10.2	538	10.0	520	10.0	332	6.9	273	6.8
Oktober	4054	11.7	521	11.3	636	13.7	746	12.6	682	12.7	643	12.3	441	9.2	385	9.5
November	3548	10.3	651	14.2	603	13.0	486	8.2	514	9.6	486	9.3	507	10.6	301	7.5
December	1660	4.8	215	4.7	247	5.3	303	5.1	282	5.2	242	4.6	219	4.6	152	3.8
Januari	2210	6.4	247	5.4	298	6.4	382	6.5	255	4.7	272	5.2	375	7.8	381	9.4
Februari	2157	6.2	329	7.2	281	6.1	280	4.7	346	6.4	310	5.9	361	7.5	250	6.2
Maart	3612	10.4	481	10.5	411	8.9	661	11.2	617	11.5	492	9.4	556	11.6	394	9.8
April	3071	8.9	511	11.1	336	7.2	562	9.5	464	8.6	401	7.7	399	8.3	398	9.9
Mei	3523	10.2	486	10.6	384	8.3	566	9.6	466	8.7	594	11.4	542	11.3	485	12.0
Juni	3075	8.9	288	6.3	372	8.0	608	10.3	465	8.7	501	9.6	431	9.0	410	10.2
Juli	2612	7.6	275	6.0	331	7.1	413	7.0	456	8.5	465	8.9	391	8.2	281	7.0
Augustus	1926	5.6	201	4.4	276	5.9	309	5.2	289	5.4	287	5.5	242	5.0	322	8.0
Totaal	34571	100.0	4592	100.0	4644	100.0	5920	100.0	5374	100.0	5213	100.0	4796	100.0	4032	100.0

¹ Indien tournee: beginmaand van de tournee.

en augustus worden aanzienlijk minder voorstellingen gespeeld. In alle jaren is dit patroon te zien: een stijging van het aantal voorstellingen in het voor- en najaar en een daling in de zomer en winter.

Ook is gekeken naar de hoeveelheid voorstellingen door het jaar heen per discipline (zie tabel 2.11). In de danssector blijkt er een piek te zijn in het voorjaar (maart-juni; 50% van alle dansvoorstellingen). Ook treden de Nederlandse dansers iets meer op in september en oktober, maar niet zoveel als in het voorjaar (18% van alle dansvoorstellingen). De Nederlandse theatergezelschappen treden veel in het buitenland op in maart en in oktober en november. In deze maanden wordt een derde van alle Nederlandse theaterproducties in het buitenland opgevoerd. De muziekdiscipline kent een duidelijke piek in oktober en november; dan vindt een kwart van alle muziekoptredens in het buitenland plaats. Minder vaak wordt opgetreden in januari, februari, augustus en december.

Prestigieuze podia

Voor de jaren 2001 en 2007 is onderzocht in hoeverre Nederlandse artiesten in belangrijke internationale theaters en op belangrijkste internationale festivals

Tabel 2.11. Voorstellingen per maand¹, per discipline.

	Totaal		Dans		Theater		Muziek		Multidisciplinair	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
September	3124	9.0	552	8.2	1043	8.2	1248	9.8	281	11.5
Oktober	4054	11.7	661	9.8	1465	11.5	1700	13.4	228	9.3
November	3548	10.3	491	7.3	1407	11.1	1391	11.0	259	10.6
December	1662	4.8	236	3.5	723	5.7	613	4.8	90	3.7
Januari	2209	6.4	356	5.3	1001	7.9	724	5.7	128	5.2
Februari	2157	6.2	399	5.9	970	7.6	655	5.2	133	5.4
Maart	3610	10.4	889	13.2	1373	10.8	1110	8.7	238	9.7
April	3071	8.9	672	10.0	995	7.8	1196	9.4	208	8.5
Mei	3522	10.2	957	14.2	1197	9.4	1079	8.5	289	11.8
Juni	3074	8.9	856	12.7	848	6.7	1119	8.8	251	10.3
Juli	2613	7.6	416	6.2	886	7.0	1135	8.9	176	7.2
Augustus	1924	5.6	243	3.6	789	6.2	728	5.7	164	6.7
Totaal	34568	100.0	6728	100.0	12697	100.0	12698	100.0	2445	100.0

¹ Indien tournee: beginmaand van de tournee.

Tabel 2.12. Prestigieuze theaters en festivals in 2001 en in 2007, theater en dans.

	Totaal 2001 en 2007		2001		2007	
	N	%	N	%	N	%
Prestigieus podium	113	2.1	54	1.8	59	2.5
Geen prestigieus podium ¹	5164	97.9	2895	98.2	2269	97.5
Totaal	5277	100.0	2949	100.0	2328	100.0

¹ Inclusief podium onbekend.

spelen, zoals het jaarlijks georganiseerde Festival d'Avignon of het prestigieuze Lincoln Center in New York. Om vast te stellen wat een prestigieus podium is en wat niet, is in onderling overleg een lijst samengesteld door twee stafleden van de Raad voor Cultuur, vier medewerkers van het Theater Instituut Nederland en vijf externe informanten. De samenstellers stelden een lijst samen met 25 podia van internationaal topniveau, dat wil zeggen podia die niet alleen in Nederland in hoog aanzien staan, maar juist in het buitenland. In tabel 2.13 is de uiteindelijke lijst opgenomen. Het is duidelijk dat deze podia betrekking hebben op de disciplines theater en dans en voor muziek niet relevant zijn. Om deze reden zijn muziekvoorstellingen en multidisciplinaire voorstellingen niet in de volgende analyse opgenomen.

In tabel 2.12 is te zien dat in 2001 1.8% en in 2007 2.5% van de Nederlandse voorstellingen in het buitenland zich afspeelde op een prestigieus podium. Het

Tabel 2.13. Prestigieuze podia.

	Totaal 2001 en 2007		2001		2007	
	N	%	N	N	%	N
Festival d'Avignon	4	3.5	4	7.4	0	0.0
Edinburgh International Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
KunstenFESTIVALdesarts, Brussel	5	4.4	5	9.3	0	0.0
Wiener Festwochen	18	15.9	0	0.0	18	30.5
Brooklyn Academy	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Lincoln Center (Festival)	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Adelaide Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Hebbeltheater, Berlijn	6	5.3	6	11.1	0	0.0
Salzburger Festspiele, Salzburg	14	12.4	6	11.1	8	13.6
Melbourne International Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
RuhrTriennale, Ruhrgebied	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Theatre de la Ville, Parijs	8	7.1	5	9.3	3	5.1
The Joyce Theater, New York	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Dance Umbrella, London	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Barbican Centre, Londen	4	3.5	3	5.6	1	1.7
Jacob's Pillow	8	7.1	0	0.0	8	13.6
Teatro Nacional de Catalunya Grec, Barcelona	3	2.7	0	0.0	3	5.1
Le Châtelet, Parijs	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival D'Automne, Parijs	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Berliner Festspiele	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival RomaEuropa, Rome	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival de Marseille	13	11.5	2	3.7	11	18.6
De Singel, Antwerpen	28	24.8	23	42.6	5	8.5
Singapore Arts festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Impulstanz, Wenen	2	1.8	0	0.0	2	3.4
Totaal prestigieuze podia en festivals	113	100.0	54	100.0	59	100.0

percentage voorstellingen op prestigieuze podia is dus iets gestegen, maar dit komt doordat het voor 2001 moeilijker te achterhalen is of een voorstelling op een prestigieus podium speelde of niet (bij 35% van de voorstellingen in 2001 is het podium in steden waar een prestigieus podium is onbekend tegen 23% in 2007). Het totale percentage voorstellingen op prestigieuze podia is waarschijnlijk iets hoger, omdat het podium bij 29% van de voorstellingen¹ niet te achterhalen is.

In 2001 werd 54 keer opgetreden op een prestigieus podium en in 2007 59 keer. Het meest frequent werd in de Singel in Antwerpen opgetreden, namelijk 28 keer (25% van alle optredens op een prestigieus podium). Daarnaast werd meer dan 10 keer opgetreden op de Salzburger Festspiele, de Wiener Festwochen en het Festival de Marseille.

In tabel 2.14 is het aantal voorstellingen op prestigieuze podia per discipline te zien. Door dansgezelschappen wordt iets vaker op een prestigieus podium

Tabel 2.14. Prestigieuze theaters en festivals per discipline (2001 en 2007).

	Totaal		Dans		Theater	
	N	%	N	%	N	%
Prestigieus podium	113	2.1	43	2.4	70	2.0
Geen prestigieus podium ¹	5164	97.9	1753	97.6	3411	98.0
Totaal	5277	100.0	1796	100.0	3481.0	100.0
<i>Prestigieuze podia:</i>						
Festival d'Avignon	4	3.5	0	0.0	4	5.7
Edinburgh International Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
KunstenFESTIVALdesarts, Brussel	5	4.4	0	0.0	5	7.1
Wiener Festwochen	18	15.9	0	0.0	18	25.7
Brooklyn Academy	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Lincoln Center (Festival)	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Adelaide Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Hebbeltheater, Berlijn	6	5.3	6	14.0	0	0.0
Salzburger Festspiele, Salzburg	14	12.4	0	0.0	14	20.0
Melbourne International Festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
RuhrTriennale, Ruhrgebied	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Theatre de la Ville, Parijs	8	7.1	8	18.6	0	0.0
The Joyce Theater, New York	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Dance Umbrella, London	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Barbican Centre, Londen	4	3.5	1	2.3	3	4.3
Jacob's Pillow	8	7.1	8	18.6	0	0.0
Teatro Nacional de Catalunya Grec	3	2.7	3	7.0	0	0.0
Le Châtelet, Parijs	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival D'Automne, Parijs	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Berliner Festspiele	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival RomaEuropa, Rome	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Festival de Marseille	13	11.5	13	30.2	0	0.0
De Singel, Antwerpen	28	24.8	2	4.7	26	37.1
Singapore Arts festival	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Impulstanz, Wenen	2	1.8	2	4.7	0	0.0
Totaal prestigieuze podia	113	100.0	43	100.0	70	100.0

¹ in de steden waar een prestigieus podium is.

opgetreden dan door de theatergezelschappen, maar dit verschil is verwaarloosbaar (resp. 2.4 en 2.0% van alle voorstellingen).

Door de Nederlandse dansgezelschappen is op acht verschillende prestigieuze podia één of meer keer opgetreden (totaal 43 voorstellingen). Het meest is opgetreden op Festival de Marseille (13 keer). Daarnaast is 8 keer opgetreden in het Theatre de la Ville en op het festival Jacob's Pillow.

De theatergezelschappen traden op zes verschillende prestigieuze podia op (in totaal 70 voorstellingen), waarvan het meest in de Singel (26 keer), tijdens de Wiener Festwochen (18 keer) en tijdens de Salzburger Festspiele (14 keer).

Samenvatting

Op basis van gegevens van het TIN en de SICA is een bestand tot stand gekomen waarmee de Nederlandse voorstellingen in het buitenland vanaf 2001 zijn geïnventariseerd. De Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland stijgt van 2001 tot 2003 met 29%. In de periode 2003-2007 neemt het aantal voorstellingen echter weer af met 32%. De piek in 2003 wordt deels veroorzaakt door de sterke toename van het aantal muziekvoorstellingen.

In de periode 2001-2007 is ruim een derde van de voorstellingen in het buitenland een muziekvoorstelling en een even groot deel een theatervoorstelling (beide 37%), 20% is een dansvoorstelling en 7% valt onder de categorie multidisciplinair. In de dans- en theaterdiscipline fluctueert het aantal voorstellingen door de jaren heen. In 2006 en 2007 is er een dalende lijn te zien in het aantal voorstellingen. De muziekdiscipline (exclusief popmuziek) laat in 2003 een sterke piek zien van het aantal voorstellingen. Na 2003 daalt het aantal voorstellingen totdat het uiteindelijk in 2007 weer ongeveer op het niveau van 2001 zit. Bij de multidisciplinaire voorstellingen ligt de piek in 2004. Daarna neemt het aantal voorstellingen net als in de muzieksector weer af, tot het aantal multidisciplinaire voorstellingen in 2007 uiteindelijk 20% onder het niveau van 2001 zit.

De belangrijkste gastlanden van de Nederlandse artiesten zijn België, Duitsland, de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Respectievelijk 19, 15, 10, 6 en 5% van alle Nederlandse optredens in het buitenland vindt hier plaats. Er wordt dus veel opgetreden in een klein aantal landen (54% van de optredens in 5 landen) en in een groot aantal landen wordt heel weinig opgetreden (46% van de optredens in 109 landen).

In de dansdiscipline zijn de belangrijkste afnemers Duitsland, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk (16, 13 en 8%).

In de theaterdiscipline zijn dit België, Duitsland en de Verenigde Staten (42, 16 en 7%). Het aantal theatervoorstellingen in de Verenigde Staten lijkt de laatste jaren toe te nemen, terwijl het totale aantal theatervoorstellingen in het buitenland juist afneemt.

Duitsland, de Verenigde Staten en Italië zijn de grootste afnemers van de Nederlandse muziek (12, 12 en 7%). Door de muziekdiscipline is in vergelijking met de andere disciplines in meer verschillende landen opgetreden. In Japan is er een stijgende lijn in het aantal Nederlandse muziekvoorstellingen.

De multidisciplinaire voorstellingen vinden vooral in Duitsland, België en Frankrijk plaats (19, 15 en 7%).

Tussen 2001-2007 vinden de meeste voorstellingen plaats in Antwerpen (4%

van alle optredens), New York, Brussel, Gent en Berlijn (allen 3% van alle voorstellingen). Opvallend is de toename van het aantal voorstellingen in Tokyo.

De grootste afnemer van de dansvoorstellingen is New York (6% van alle dansvoorstellingen in het buitenland). De Nederlandse theatergezelschappen spelen vooral in Belgische steden (Antwerpen, Brussel en Gent; 7, 5 en 5% van alle theatervoorstellingen). Nederlandse musici spelen vooral in New York, Tokyo en Berlijn (allen 3%). Multidisciplinaire voorstellingen vooral in Berlijn (5% van de multidisciplinaire optredens).

In 2001 speelde 1.8% van de Nederlandse dans- en theatervoorstellingen in het buitenland zich af op een prestigieus podium en in 2007 2.5% (resp. 54 en 59 voorstellingen). In 2001 wordt het meest opgetreden in de Singel (23 keer). In 2007 wordt het meest gespeeld op de Wiener Festwochen (18 keer). Op een aantal prestigieuze podia is in 2001 en 2007 niet opgetreden door de Nederlandse artiesten, zoals tijdens het Festival D'Automne of The Joyce Theatre. Door de dansgezelschappen wordt iets meer op een prestigieus podium opgetreden dan door de theatergezelschappen (2.4 en 2.0% van alle voorstellingen).

Hoofdstuk 3

Receptie van Nederlandse voorstellingen in het buitenland: publiek, programmeurs en critici

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op de aantallen Nederlandse voorstellingen in het buitenland. Om zicht te krijgen op de receptie van deze Nederlandse voorstellingen in het buitenland is een enquête verzonden aan de buitenlandse programmeurs, die een Nederlandse productie in hun programma opnamen. De resultaten van de enquête worden in dit hoofdstuk besproken¹.

Enquête

Om vast te stellen hoe de Nederlandse dans-, theater- en muziek²voorstellingen in het buitenland worden ontvangen is een enquête verstuurd naar buitenlandse programmeurs die in 2007 een Nederlandse productie hebben opgenomen in hun programma. Er is gekozen voor 2007 in verband met personeelwisselingen bij podia en omdat de respondenten zich zodoende goed kunnen herinneren hoe de voorstellingen zijn gerecenseerd in de kranten en vakbladen. Van een deel van de voorstellingen was het podium niet te achterhalen (568 voorstellingen). Vaak hebben op één podium meerdere Nederlandse voorstellingen plaatsgevonden. Er is echter slechts één enquête per podium verstuurd, om te voorkomen dat sommige programmeurs overladen worden met enquêtes. 850 van dergelijke dublures zijn uit het bestand verwijderd.

625 e-mailadressen bleken niet te traceren. 673 e-mailadressen van het betreffende theater, festival of programmeur werden achterhaald. Deze 673 buitenlandse programmeurs³ zijn benaderd met een enquête over een Nederlands productie die in hun theater of op hun festival plaatsvond in 2007.

¹ Het betreft het oordeel over Nederlandse producties die al in het buitenland zijn uitgebracht. De enquête geeft dus geen inzicht in de redenen waarom sommige producties wel of niet geprogrammeerd worden in het buitenland.

² In dit hoofdstuk valt onder de discipline 'muziek' klassieke of modern klassieke muziek, Jazzvoorstellingen zijn per abuis niet opgenomen in selectie van te benaderen programmeurs (circa 7% van alle voorstellingen in 2007). In het vorige hoofdstuk is jazz wel meegeteld.

³ Of andere medewerkers van het theater die de gewenste informatie konden verschaffen.

Tabel 3.1. Respons.

doelgroep	aantal ingestuurde enquêtes	% respons	enquêtes in analyse ¹
Aantal programmeurs	673	47.3	237

¹ Exclusief programmeur weet niets over de voorstelling, voorstelling vond niet plaats op het betreffende podium. Ingestuurde enquêtes exclusief niets ingevuld.

Inhoud enquête

De programmeurs ontvingen een e-mail met daarin een link naar de internetenquête. In de e-mail werd gerefereerd aan de Nederlandse voorstelling die in 2007 in het theater van de programmeur speelde. De aanleiding van de enquête werd kort uiteengezet en er werd benadrukt dat de anonimiteit van de respondent gegarandeerd is en dat het gaat om een algemene receptie van de disciplines en niet om de beoordeling van een individuele productie. Dit om te voorkomen dat de programmeur zich bezwaard zou voelen de enquête in te vullen.

In de enquête is gevraagd naar de productie die op het betreffende podium speelde, dus niet naar “Nederlandse producties in het algemeen”. Antwoorden op dergelijke globale vragen hebben immers weinig waarde. De enquête is zo kort mogelijk gehouden in verband met de te verwachten hoge non-respons. Er is gevraagd naar de bezettingsgraad van de uitvoering, naar de persoonlijke opinie van de programmeur, naar de receptie door het publiek en naar kritieken in plaatselijke en landelijke bladen en in vakbladen. De programmeur werd verzocht het oordeel over de voorstelling in deze kritieken weer te geven op een vijfpuntsschaal van “excellent” tot “armzalig”. Ook is gevraagd of de programmeur van plan is het gezelschap of de artiest in de toekomst te boeken.

Om de voortgang van het onderzoek te bevorderen, is de eerste mailing direct verstuurd zodra de eerste helft van de e-mailadressen was opgezocht. Ongeveer drie weken later is de tweede helft van de programmeurs benaderd. De eerste lichting heeft e-mail en enquête in het Engels ontvangen. In de hoop dat de respons zou verbeteren, heeft de tweede lichting programmeurs e-mail en enquête in het Engels, Frans, Spaans en Duits ontvangen. Eén week, drie weken en vier weken na de verzending van de eerste e-mail is een rappel verstuurd naar de programmeurs die niet hadden gerespondeerd.

Verrassend genoeg is er een uitstekende respons gerealiseerd van 47% (zie tabel 3.1). Voor een internetenquête, waar response-rates onder de 20% gebruikelijk zijn, is dit een zeer goed resultaat. Waarschijnlijk is deze goede respons te danken aan het feit dat aan een bekende voorstelling werd gerefereerd.

De meertalige brief en enquête voldeden echter niet. Integendeel, de respons op de meertalige enquête was zelfs iets lager dan die op de Engelstalige enquête (44 versus 52%).

318 programmeurs stuurden de enquête terug (47%)¹. Enkele benaderde programmeurs mailden terug waarom zij niet repondeerden. Zo mailde een programmeur dat er wel onderhandelingen waren geweest over de opvoering van een Nederlandse voorstelling, maar dat het uiteindelijk niet is door gegaan. Deze

¹ 6 respondenten stuurden de enquête terug en bevestigden dat de voorstelling bij hen speelde, maar vulden verder geen vragen in. Deze zijn gerekend als non-respons.

productie is dus ten onterechte in de SICA-database opgenomen, doordat het niet doorgaan van de voorstelling niet meer aan SICA is gemeld. Een andere programmeur mailde dat de voorstelling in eerste instantie in de buitenlucht zou worden opgevoerd, maar door heftige regenval in het theater van de betreffende programmeur opgevoerd werd. De voorstelling was bovendien gratis en was dus niet door de programmeur geprogrammeerd. Verder mailde een programmeur dat een andere Nederlandse artiestengroep in het theater optrad dan de in de mail genoemde. Deze programmeur is verzocht de enquête over de groep in te vullen die wel bij hen optrad. Daarnaast kwam het een aantal keer voor dat de enquête niet bij de juiste persoon terecht was gekomen, bijvoorbeeld doordat niet duidelijk was wie de verantwoordelijke persoon was of wie de voorstelling had georganiseerd. Er is veel gemaild met de ontvangers van de enquête om ervoor te zorgen dat de enquête bij de juiste persoon terecht kwam.

Van de 318 respondenten vulden 9 respondenten in niet de programmeur te zijn en er bovendien niets vanaf te weten (3% van de respondenten). Daarnaast vulden 35 programmeurs geen enkele vraag in (11%). 24 respondenten vulden bij de eerste vraag in dat de Nederlandse voorstelling niet in het betreffende theater of podium is opgevoerd (8%), wat vrij veel is. Dit kan betekenen dat de programmeur zich heeft vergist, maar het kan ook zijn dat de door het SICA en TIN geleverde informatie niet correct is. 13 respondenten wisten niet of de voorstelling in hun theater had gespeeld (4%)¹.

Van degenen die de vragenlijst wel invulden (N=237), programmeerde 62% de betreffende Nederlandse voorstelling zelf. 38% van de respondenten zegt een andere functie te hebben, maar er wel voldoende vanaf te weten. Veelvoorkomende functies van deze respondenten zijn assistent van de programmeur, medewerker marketing/PR/communicatie, manager van het theater of podium, producent bij het theater of podium en artistiek medewerker. Gemakshalve worden de medewerkers die geen programmeur zijn, maar er wel voldoende vanaf weten hier ook 'programmeurs' genoemd.

Door non-respons kunnen er vertekeningen ontstaan in de onderzoeksresultaten, doordat bepaalde categorieën over- of ondervertegenwoordigd zijn. Uit tabel 3.2 en 3.3 (eerste twee kolommen) blijkt overigens dat deze vertekeningen vrij gering zijn. Om ook deze kleine vertekeningen te ondervangen is een weging toegepast, zodat het aantal beoordeelde voorstellingen per land en discipline praktisch gelijk is aan het feite-

Tabel 3.2. Feitelijke en beoordeelde percentage voorstellingen per discipline, voor en na weging.

	voorstellingen 2007 (N=4032)	Beoordeelde voorstellingen (N=237)	beoordeelde voorstellingen, na weging naar discipline, land (N=233)
Theater	36.9	38.8	36.6
Muziek	37.0	35.9	37.9
Dans	20.8	17.7	20.1
Multidisciplinair	5.4	7.6	5.4
Totaal	100.0	100.0	100.0

¹ Deze 82 enquêtes die niet in de analyse zijn opgenomen zijn geen non-respons, omdat óf de voorstelling niet heeft plaatsgevonden óf de juiste persoon niet bereikt is.

Tabel 3.3. Feitelijke en beoordeelde percentage voorstellingen per land en beoordeelde percentage voorstellingen per land na weging.

	voorstellingen 2007 (N=4021)	beoordeelde voorstellingen (N=237)	beoordeelde voorstellingen, na weging naar discipline, land (N=233)
België	18.3	21.1	18.4
Duitsland	15.4	13.5	15.2
VS	12.0	11.4	12.6
Japan	6.6	0.0	0.0
Frankrijk	5.9	3.8	6.1
Verenigd Koninkrijk	5.0	5.9	5.5
Italië	3.3	3.8	3.3
Oostenrijk	2.9	5.1	3.0
Spanje	2.7	3.8	2.7
Zwitserland	2.3	4.2	2.3
Polen	1.9	3.4	1.7
China	1.6	0.8	1.5
Noorwegen	1.4	0.4	1.3
Portugal	1.2	2.1	1.3
Brazilië	1.1	0.0	0.0
Finland	1.0	1.3	1.2
Zuid-Afrika	1.0	0.0	0.0
Rusland	1.0	0.4	0.7
Slovenië	0.8	2.5	0.8
Australië	0.8	0.8	0.9
Roemenië	0.8	0.4	1.0
Denemarken	0.7	1.7	0.7
Canada	0.7	1.3	0.7
Zweden	0.7	1.7	0.8
Turkije	0.6	0.4	0.6
Bulgarije	0.6	1.3	0.6
Overige landen	9.9	8.9	17.1
Totaal	100.0	100.0	100.0

lijke aantal voorstellingen.

In de eerste kolom van tabel 3.2 staan de disciplines van alle voorstellingen in 2007. In de tweede kolom staan de disciplines van de beoordeelde voorstellingen. De verschillen zijn klein, maar sommige disciplines zijn verhoudingsgewijs te vaak of te weinig beoordeeld. 21% van de Nederlandse voorstellingen in het buitenland is bijvoorbeeld een dansvoorstelling, terwijl 18% van de beoordeelde voorstellingen een dansvoorstelling is. Voor het land van het optreden geldt hetzelfde (zie tabel 3.3). Er zijn in vergelijking met het daadwerkelijke aantal voorstellingen per land iets meer beoordelingen ingezonden door bijvoorbeeld België en iets minder door Duitsland. Deze verschillen tussen beoordeelde en feitelijke voorstellingen per discipline en land zijn significant ($p < 0.01$).

In de derde kolom van tabel 3.2 en 3.3 is te zien hoe het aantal beoordeelde voorstellingen zich verhoudt per discipline en land, na weging van de voorstellingen. Het verschil tussen het feitelijke percentage voorstellingen per land en discipline en het aantal beoordeelde voorstellingen na weging is te verwaarlozen en niet meer significant ($p > 0.05$). Voor voorstellingen in landen waarvoor geen enquête is opgestuurd is het uiteraard niet mogelijk om een weging toe te passen (Japan en Brazilië).

Tabel 3.4. Bezettingsgraad van de theaters en podia. Gewogen.

	gemiddeld aantal plaatsen van het podium (N=170)	bezettingsgraad (%; N=158)
Alle voorstellingen	846.0	67.2
<i>Discipline</i>		
Dans	1220.0	64.9
Theater	914.9	73.3
Muziek	593.1	63.3
Multidisciplinair	-	-
<i>Land</i>		
België	436.8	67.6
Duitsland	687.6	69.5
VS	1065.3	67.0
Frankrijk	1217.5	76.7
Verenigd Koninkrijk	1427.7	57.9
Overige landen	862.2	65.8
<i>Voorstellingen</i>		
Eén voorstelling	817.5	67.3
Meerdere voorstellingen	992.3	67.0
<i>Omvang zaal</i>		
200 plaatsen of minder	126.8**	65.6
200 tot 600 plaatsen	340.2**	73.0
600 plaatsen of meer	1815.3**	63.4

** p<0.01 * p<0.05

- N<10.

Omvang zaal en bezettingsgraad

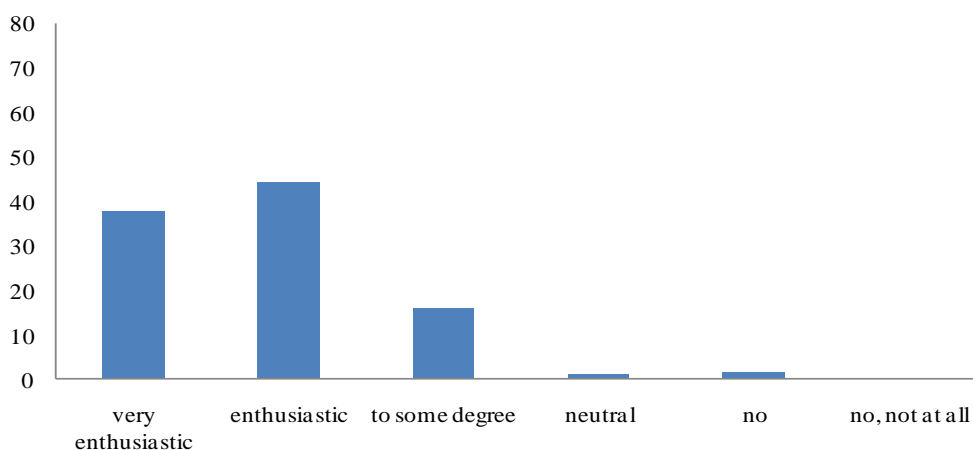
De Nederlandse podiumartiesten traden in het buitenland op in zalen met gemiddeld 846 plaatsen (zie tabel 3.4). De kleinste zaal heeft 12 plaatsen en de grootste zaal 13.000. 27% van de optredens vond plaats in een zaal met minder dan 200 plaatsen, 35% in een zaal met 200 tot 600 plaatsen en 38% in een zaal met meer dan 600 plaatsen.

De Nederlandse dansers traden in de grootste zalen op, namelijk met gemiddeld 1220 plaatsen. De musici speelden in de kleinste zalen (gemiddeld 593 plaatsen). Ook verschilt het gemiddelde aantal zitplaatsen per land: in het Verenigd Koninkrijk wordt in de grootste zalen gespeeld en in België in de kleinste zalen. Dit laatste komt waarschijnlijk doordat er veel kleinschalige producties in België optreden, omdat de reisafstand naar België voor de kleine producties beter te behappen is. Het theater of festival is meestal iets groter als er meerdere keren wordt opgetreden door de Nederlandse artiesten, maar dit verschil is niet groot. Al deze verschillen zijn niet significant.

Gemiddeld wordt 67% van de kaarten verkocht. Bij 17% van alle Nederlandse optredens in het buitenland zijn zelfs alle kaarten verkocht¹ en bij 73% niet alle maar meer dan de helft. Bij 27% van de voorstellingen is echter

¹ Dit percentage is 5% lager dan het percentage uitverkochte voorstellingen dat is vastgesteld door de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties in een onderzoek onder hun leden. Volgens dit rapport was in 2006 25% van de Nederlandse zalen uitverkocht.

Figuur 3.1. Was the audience enthusiastic? Percentages.

minder dan de helft van alle kaarten verkocht (bij 12% van alle voorstellingen zelfs minder dan een derde van de kaarten).

De bezettingsgraad per discipline, land, aantal voorstellingen en grootte van de zaal verschilt vrijwel niet. De Nederlandse theatervoorstellingen worden iets beter bezocht dan andere voorstellingen (bezettingsgraad 73%) en de muziekvoorstellingen iets minder goed (bezettingsgraad 63%). Bij voorstellingen in Frankrijk is de bezettingsgraad iets hoger en in het Verenigd Koninkrijk iets lager (78 en 58%).

Oordeel van het publiek

Aan de programmeur is gevraagd hoe het publiek de Nederlandse voorstelling heeft ontvangen. Deze reacties zijn buitengewoon enthousiast (zie figuur 3.1 en tabel 3.5). Bij 44% van de voorstellingen was het publiek enthousiast en bij 37% van de voorstellingen was het publiek zelfs zeer enthousiast. 16% van de voorstellingen is redelijk enthousiast ontvangen. Op slechts 1% van de voorstellingen reageerde het publiek gematigd en over 1% van de voorstellingen was het publiek niet enthousiast. Het komt niet voor dat het publiek helemaal niet enthousiast is ('no, not at all').

Ook uit het commentaar dat de programmeurs gaven blijkt dat de Nederlandse artiesten goed worden ontvangen door het publiek. Een programmeur zegt over een Nederlands theateroptreden: "(Naam groep) *were extremely well received by audiences, some of whom nominated their work as the best in an extremely competitive international program. The company are very talented and we were very happy to have them as our guests.*"

De Nederlandse muziekvoorstellingen worden door het buitenlandse publiek het meest enthousiast ontvangen (85% (zeer) enthousiast), maar toch verschilt dit vrijwel niet met de andere disciplines. Ook over de dans is 83% enthousiast, over theater 78% en over multidisciplinaire voorstellingen 82%.

Tussen de verschillende landen is er enig verschil in het enthousiasme, maar bijna overal krijgen de voorstellingen een positieve beoordeling. In de Verenigde Staten is het publiek buitengewoon enthousiast, 96% van de voorstellingen wordt namelijk positief beoordeeld door het publiek. Ook in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk is het publiek over 86 en 85% enthousiast. In de vorige paragraaf bleek al dat de Nederlandse artiesten in het Verenigd Koninkrijk en in Frankrijk

Tabel 3.5. Ontvangst van de Nederlandse voorstelling door het publiek. Gewogen.
Percentages. N=215.

	very enthusiastic	enthusiastic	to some degree	neutral	no	no, not at all
Alle voorstellingen	37.7	44.2	15.8	0.9	1.4	0.0
<i>Discipline</i>						
Dans	31.9	51.1	17.0	0.0	0.0	0.0
Theater	41.0	37.2	17.9	1.3	2.6	0.0
Muziek	41.8	43.0	12.7	1.3	1.3	0.0
Multidisciplinair	9.1	72.7	18.2	0.0	0.0	0.0
<i>Land</i>						
België	34.2	44.7	18.4	2.6	0.0	0.0
Duitsland	33.3	42.4	24.2	0.0	0.0	0.0
VS	40.7	55.6	3.7	0.0	0.0	0.0
Frankrijk	57.1	28.6	14.3	0.0	0.0	0.0
Verenigd Koninkrijk	15.4	69.2	15.4	0.0	0.0	0.0
Overige landen	40.0	40.0	15.6	1.1	3.3	0.0
<i>Voorstellingen</i>						
Eén voorstelling	35.2	47.2	15.3	.6	1.7	0.0
Meerdere voorstellingen	50.0	31.6	18.4	0.0	0.0	0.0
<i>Omvang zaal</i>						
200 plaatsen of minder	26.7	51.1	20.0	2.2	26.7	0.0
200 tot 600 plaatsen	41.1	37.5	19.6	1.8	41.1	0.0
600 plaatsen of meer	50.8	38.1	11.1	0.0	50.8	0.0
Gemiddelde bezettingsgraad	74.3**	62.5**	62.6**	-	-	-

** p<0.01 * p<0.05

- N<10.

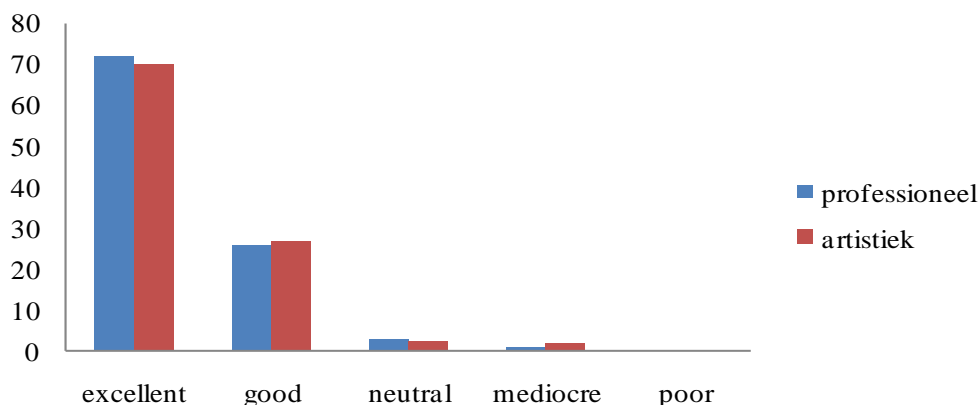
vooral in de grote zalen worden geboekt, wat er op duidt dat vrij populaire voorstellingen in deze landen in trek zijn. De verschillen tussen de landen zijn echter niet significant.

Het enthousiasme van het publiek blijft hetzelfde als slechts één keer wordt opgetreden of meerdere keren. De voorstellingen in de grotere zalen worden iets vaker enthousiast ontvangen dan die in kleinere zalen (<200 plaatsen 78% (zeer) enthousiast; 200-600 plaatsen 79% (zeer) enthousiast; >600 plaatsen 89% (zeer) enthousiast).

De bezettingsgraad hangt significant samen met het enthousiasme van het publiek ($r=0.25$, $p<0.01$). Voorstellingen die zeer enthousiast zijn ontvangen door het publiek hebben ook te maken met aanzienlijk vollere zalen dan voorstellingen die iets minder enthousiast zijn ontvangen (respectievelijk een bezettingsgraad van 74 en 63%). De voorstellingen waarover het publiek (zeer) enthousiast is, zijn deels de populaire voorstellingen, waardoor zij veel publiek trekken.

Het publiek is dus over vrijwel alle voorstellingen enthousiast. Er bestaan wel enkele interessante verschillen tussen 'zeer enthousiast' en 'enthousiast'. Zo valt

Figuur 3.2. What did you yourself think of the professional/artistic quality of the production? Percentages.

op dat maar een klein deel van de multidisciplinaire voorstellingen zeer enthousiast wordt beoordeeld in vergelijking met de andere disciplines (multidisciplinair 9% zeer enthousiast; dans 32%; theater 41%; muziek 42%). In Frankrijk is het grootste deel van het publiek zeer enthousiast, terwijl men in het Verenigd Koninkrijk iets koeler is (57% tegen 15% zeer enthousiast).

Oordeel van de programmeur

Aan de programmeurs is gevraagd wat zij zelf vinden van de professionele en artistieke kwaliteit van de Nederlandse voorstellingen. De programmeurs zijn nog positiever dan het publiek (zie tabel 3.6 en figuur 3.2). 72% van de programmeurs vindt de professionele kwaliteit van de Nederlandse voorstellingen ‘excellent’ en 70% vindt de artistieke kwaliteit ‘excellent’. 26% van de voorstellingen wordt professioneel gezien goed gevonden en 27% wordt artistiek goed gevonden. Slechts een enkeling is neutraal over de artistieke en professionele kwaliteit of vindt deze matig. Geen van de programmeurs vindt één van de kwaliteiten echter slecht. Het oordeel over de artistieke en het oordeel over de professionele kwaliteit hangt sterk samen ($r=0.71$, $p<0.01$). 11 programmeurs hadden de voorstelling niet zelf gezien of konden hem zich niet herinneren.

Uit het commentaar van de programmeurs blijkt ook dat verschillende Nederlandse artiesten diepe indruk hebben gemaakt. Een programmeur zegt over een Nederlandse muzikant: “(Naam muzikant) *is extremely generous in his time and expertise to perform music of the host country, in this case NZ, and to interact with local composers and other performing artists. In fact he actively looks for ways to do this. He is a rare musician indeed - highly professional and also generous in spirit.*” Een ander: “*This artist represents the highest quality of a special and unique musical genre. Although this music does not attract the audiences that more commercial musical genres enjoy, the cultural life in our community grows and is greatly enhanced by the appearance of such imaginative artist/composer.*”

Tabel 3.6. De waardering van de programmeur. Gewogen. Percentages. N=208.

	Professionele kwaliteit					Artistieke kwaliteit				
	excellent	good	neutral	mediocre	poor	excellent	good	neutral	mediocre	poor
Alle voorstellingen	71.6	25.5	2.4	0.5	0.0	69.9	26.7	1.9	1.5	0.0
<i>Discipline (professioneel *)</i>										
Dans	80.0	20.0	0.0	0.0	0.0	80.0	20.0	0.0	0.0	0.0
Theater	64.6	29.1	5.1	1.3	0.0	60.3	33.3	3.8	2.6	0.0
Muziek	79.5	19.2	1.4	0.0	0.0	78.1	19.2	1.4	1.4	0.0
Multidisciplinair	36.4	63.6	0.0	0.0	0.0	40.0	60.0	0.0	0.0	0.0
<i>Land</i>										
België	61.1	36.1	2.8	0.0	0.0	58.3	33.3	2.8	5.6	0.0
Duitsland	69.7	30.3	0.0	0.0	0.0	64.5	35.5	0.0	0.0	0.0
VS	76.9	19.2	3.8	0.0	0.0	88.5	11.5	0.0	0.0	0.0
Frankrijk	76.9	23.1	0.0	0.0	0.0	76.9	23.1	0.0	0.0	0.0
Verenigd Koninkrijk	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0
Overige landen	75.3	20.2	3.4	1.1	0.0	69.3	26.1	3.4	1.1	0.0
<i>Voorstellingen</i>										
Eén voorstelling	69.2	27.3	2.9	0.6	0.0	68.6	27.3	2.3	1.7	0.0
Meerdere voorstellingen	86.1	13.9	0.0	0.0	0.0	77.1	22.9	0.0	0.0	0.0
<i>Omvang zaal</i>										
200 plaatsen of minder	68.2	29.5	2.3	0.0	0.0	74.4	23.3	2.3	0.0	0.0
200 tot 600 plaatsen	69.8	26.4	1.9	1.9	0.0	69.2	25.0	1.9	3.8	0.0
600 plaatsen of meer	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	81.0	19.0	0.0	0.0	0.0
Gemiddelde bezettingsgraad	68.5	63.8	-	-	-	68.1	65.7	-	-	-

** p<0.01 * p<0.05

- N<10.

In alle disciplines en landen wordt meer dan 90%, en meestal zelfs meer dan 95% van de voorstellingen positief beoordeeld. Ook maakt het niet uit of er één keer of meer wordt opgetreden, of het optreden in een grote zaal plaatsvindt of niet en wat de bezettingsgraad is: over alle optredens zijn vrijwel alle programmeurs positief.

Er zijn wel verschillen in de mate van positiviteit van de programmeurs (namelijk 'excellent' en 'good'). Acht op de tien programmeurs vinden de artistieke en professionele kwaliteit van de dans- en muziekvoorstellingen excellent. In de theaterdiscipline en bij de multidisciplinaire voorstellingen is dit lager (zes en vier op de tien programmeurs vinden de voorstelling 'excellent').

Verder valt op dat de programmeurs uit de Verenigde Staten heel enthousiast zijn over de artistieke kwaliteit (89%), maar iets minder over de professionele kwaliteit (77%). De programmeurs uit België vinden de artistieke en professionele kwaliteit van de Nederlandse voorstellingen iets minder vaak 'excellent' te noemen dan de programmeurs uit andere landen, maar vaker 'good' (61 en 58% excellent).

Tabel 3.7. Regressieanalyse. Bèta's.

		<i>Afhankelijke variabele: waardering van de programmeur</i>
<i>Onafhankelijke variabelen:</i>		
Het land behoort tot de top 5 ¹		0.07
Dans		0.04
Theater		-0.19*
Multidisciplinair		-0.12
Muziek ²		0.00
Grootte van de zaal		0.06
Bezettingsgraad		0.17*
Verklaarde variantie		7%

* p<0.05

¹ M.b.t. alle voorstellingen: België, Duitsland, VS, Frankrijk, UK.² Referentiecategorie: wegens overidentificatie niet in analyse opgenomen.

Voorstellingen die meerdere keren worden opgevoerd in een theater of op een festival worden door de programmeurs vaker artistiek en professioneel excellent genoemd dan voorstellingen die één keer worden opgevoerd. Mogelijk komt dit doordat kwalitatief betere artiesten vaker meerdere malen worden geboekt in een theater of op een festival dan minder goede artiesten.

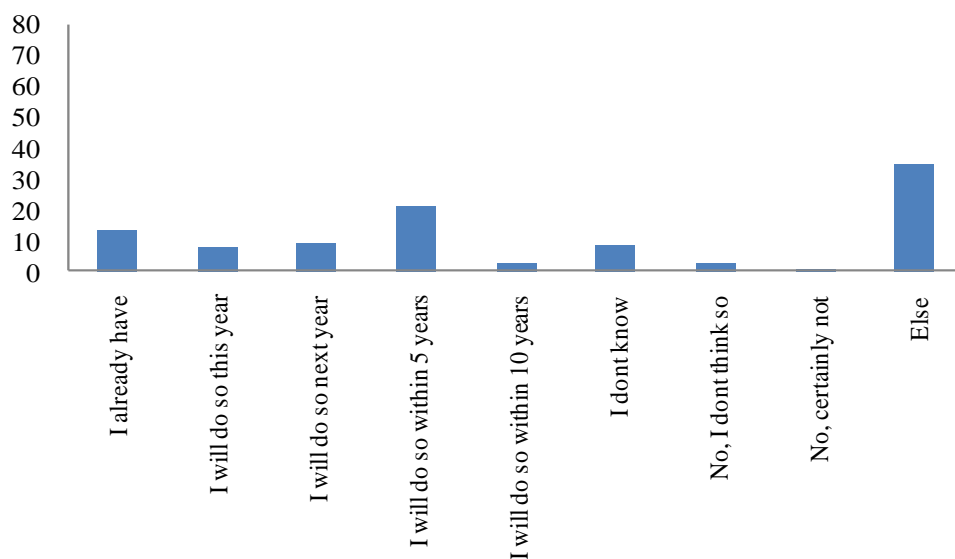
Hetzelfde geldt voor de omvang van de zaal waar de Nederlandse artiesten optreden. De programmeurs van grotere zalen zijn positiever over de kwaliteit van de Nederlandse podiumkunstenaars dan de programmeurs van kleinere zalen. Programmeurs van de grotere zalen zullen over het algemeen meer budget hebben om 'grotere' artiesten te programmeren en ze hebben deze artiesten overigens ook nodig om hun grote zaal te kunnen vullen.

In tabel 3.7 zijn de resultaten opgenomen van een regressie-analyse, waarmee nagegaan is hoe de verschillende factoren die van invloed zijn op de waardering zich onderling verhouden. De te voorspellen variabele is een samenvoeging van het oordeel over de artistieke en over de professionele kwaliteit.

Wat allereerst opvalt is de geringe verklaarde variantie. Slechts 7% van de variatie in het oordeel van de programmeurs kan verklaard worden. Dit komt doordat de programmeurs homogeen positief zijn: er zijn weinig verschillen tussen de programmeurs en daardoor valt er ook niet veel te verklaren. Verder blijkt de bezettingsgraad een belangrijke voorspeller te zijn: het oordeel van de programmeurs is duidelijk positiever naarmate er meer kaartjes verkocht zijn. De waardering voor de verschillende disciplines loopt uiteen, maar de effecten zijn vrij zwak en slechts in één geval significant: theatervoorstellingen worden minder gewaardeerd dan voorstellingen van andere disciplines. Ook multidisciplinaire voorstellingen worden iets minder gewaardeerd, dansvoorstellingen een fractie meer en muziekvoorstellingen gemiddeld (niet significante effecten). Ook de effecten van de grootte van de zaal en van het land van opvoering zijn niet significant.

De programmeurs zijn dus enthousiast over de Nederlandse optredens en dit blijkt ook uit de voornemens om dezelfde Nederlandse artiest (of hetzelfde gezelschap) nogmaals te boeken (zie figuur 3.3). Meer dan de helft van de

Figuur 3.3. Would you consider contracting this group again in the future? Percentages.

programmeurs wil de Nederlandse artiesten nog een keer op zijn of haar podium laten optreden (53%): 13% van de programmeurs heeft dit zelfs al geregeld en 17% zal dat dit jaar of komend jaar doen. 21% zal het in de komende vijf jaar doen en 2% in de komende tien jaar.

Slechts 4% zegt het Nederlandse gezelschap niet nog een keer te zullen boeken, waarvan 1% zegt het gezelschap ‘zeker niet’ te boeken. 9% van de programmeurs zegt dit wel te willen, maar dit is onmogelijk. De redenen hiervoor zijn vrijwel altijd financieel: er is gebrek aan subsidie of de artiesten zijn te duur. Ook komt het voor dat de groep Nederlandse artiesten voor een eenmalige gelegenheid samen optrad of dat het podium niet meer bestaat. 27% van de programmeurs zegt niet in de positie te zijn om te beslissen of een artiest nog een keer kan optreden. Zoals gezegd is 62% van de respondenten programmeur en hebben de overige respondenten een andere functie.

Tussen de verschillende disciplines verschilt het aantal programmeurs dat de Nederlandse artiest(en) al dan niet ooit nog een keer wil boeken niet veel (dans 51%; theater 55%; muziek 53%; multidisciplinair 46%; zie tabel 3.8). Bij de theateroptredens zeggen de programmeurs het frequentst dat ze het gezelschap binnen twee jaar willen boeken (37%), bij de overige disciplines is dit percentage iets minder (dans 24%; muziek 26% en multidisciplinair 27%).

Vooraf in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en België willen de programmeurs de Nederlandse artiesten nogmaals boeken (resp. 57, 63 en 62%)¹. In de categorie ‘overige landen’ komt het het meest voor dat de programmeur zegt het Nederlandse gezelschap niet nog een keer te boeken (7%).

Voor de toekomstplannen van de programmeur maakt het niet veel uit of er één of meerdere keren is opgetreden en hetzelfde geldt voor de grootte van de zaal. Opvallend genoeg lijkt ook de bezettingsgraad niet van invloed op de toekomstplannen van de programmeur. De bezettingsgraad is iets lager bij de voorstellingen waarvan de programmeur nog niet weet of hij het gezelschap

¹ Dit zijn echter ook de landen waar de categorie ‘overig’ het kleinst is; dat wil zeggen dat in deze landen de respondent vaker de feitelijke programmeur is, die zelf kan beslissen over een vervolgoptreden.

Tabel 3.8. Overweegt de programmeur het gezelschap nogmaals te boeken? Percentages.
N=215.

	al gedaan of plannen voor dit jaar of komende jaar	plannen voor komende 10 jaar	weet ik niet	nee	overig ¹
Alle voorstellingen	29.8	23.3	8.8	3.3	34.9
<i>Discipline</i>					
Dans	24.4	26.7	11.1	0.0	37.8
Theater	37.2	17.9	5.1	3.8	35.9
Muziek	25.9	27.2	8.6	4.9	33.3
Multidisciplinair	27.3	18.2	27.3	0.0	27.3
<i>Land</i>					
België	45.9*	16.2*	10.8*	2.7*	24.3*
Duitsland	33.3*	30.3*	21.2*	0.0 *	15.2*
VS	13.8*	34.5*	10.3*	0.0 *	41.4*
Frankrijk	42.9*	7.1*	0.0 *	0.0 *	50.0*
Verenigd Koninkrijk	28.6*	28.6*	0.0 *	0.0 *	42.9*
Overige landen	23.6*	22.5*	5.6*	6.7*	41.6*
<i>Voorstellingen</i>					
Eén voorstelling	29.4	25.4	9.0	4.0	32.2
Meerdere voorstellingen	32.4	13.5	5.4	0.0	48.6
<i>Omvang zaal</i>					
200 plaatsen of minder	29.5	25.0	13.6	2.3	29.5
200 tot 600 plaatsen	29.8	28.1	8.8	5.3	28.1
600 plaatsen of meer	30.8	20.0	7.7	0.0	41.5
Gemiddelde bezettingsgraad	69.8	67.7	51.5	-	67.6

** p<0.01 * p<0.05

¹ Antwoorden: 'I'm not in a position to decide on that' en 'I would like to do so, but it is impossible because...'.
- N<10.

nogmaals wil boeken, maar dit verschil is niet significant¹.

Oordeel van de critici

De programmeurs is gevraagd of de Nederlandse productie die op hun podium speelde is gerecenseerd in vakbladen en landelijke, regionale en lokale kranten. 83% van Nederlandse optredens is besproken in één of meerdere vakbladen of kranten. Gemiddeld werden deze producties vaak besproken, namelijk 7.6 keer (zie tabel 3.9).

52% van de producties werd besproken in een professioneel, artistiek of cultureel blad. Gemiddeld werden de producties 5.1 keer besproken (exclusief de producties die niet besproken zijn). Evenveel voorstellingen zijn besproken in een landelijke krant (52%), maar de producties werden daarin iets minder vaak

¹ Het aantal onderzoekseenheden in deze categorie is laag (N=14).

Tabel 3.9. Recensies van de Nederlandse voorstellingen in het buitenland.
N (% besproken)=154 tot 217. N (aantal keer)=50 tot 71.

	% besproken in professioneel, artistiek of cultureel blad	gemiddeld aantal keer ¹	besproken in landelijke krant	gemiddeld aantal keer ¹	besproken in regionale krant	gemiddeld aantal keer ¹	besproken in lokale krant	gemiddeld aantal keer ¹	totaal: besproken in een krant of tijdschrift	totaal: gemiddeld aantal keer ¹
Alle voorstellingen	52.1	5.1	51.6	3.4	57.9	3.0	64.3	2.1	82.9	7.6
<i>Discipline</i>										
Dans	57.8	-	57.4	3.0	65.2	3.1	62.2	1.6	83.0	7.5
Theater	53.2	6.0	46.8	5.1	58.4	3.0	60.3	3.2	80.8	9.7
Muziek	45.7	4.2	45.0	2.4	54.4	3.0	70.9	1.5	84.0	6.1
Multidisciplinair	66.7	-	45.5	-	50.0	-	54.5	-	90.9	-
<i>Land</i>										
België	41.7 ²	2.2	44.4	1.9**	33.3*	1.8	27.8**	1.6	59.5**	3.7
Duitsland	61.3 ²	5.2	40.6	5.4**	78.8*	3.7	81.3**	2.1	97.0**	9.0
VS	42.9 ²	2.5	31.0	1.2**	63.0*	2.0	81.5**	1.9	85.7**	4.7
Frankrijk	71.4 ²	6.7	57.1	9.9**	57.1*	5.1	66.7**	2.0	92.9**	-
Verenigd Koninkrijk	23.1 ²	10.0	41.7	6.3**	58.3*	2.3	58.3**	1.8	69.2**	-
Overige landen	56.5 ²	5.8	57.6	2.2**	58.1*	3.0	68.9**	2.2	86.0**	7.2
<i>Voorstellingen</i>										
Eén voorstelling	51.1	4.8	46.1	4.0	57.3	3.1	62.5	1.8	81.1	7.5
Meerdere voorstellingen	54.1	5.9	59.5	2.1	60.5	2.8	73.0	2.9	89.5	8.0
<i>Omvang zaal</i>										
200 plaatsen of minder	46.7	1.8*	39.5 ²	1.2	52.3	1.9*	61.4	1.4	81.8	3.5**
200 tot 600 plaatsen	47.4	3.3*	37.3 ²	2.9	50.0	2.0*	55.4	1.6	74.6	5.2**
600 plaatsen of meer	53.1	8.6*	57.1 ²	5.3	57.8	3.7*	67.2	2.8	88.9	11.6**
Gemid. bezettingsgraad	70.2	-	72.5*	-	69.1	-	71.2*	-	67.9	-

** p<0.01 * p<0.05

¹ Exclusief de producties die niet zijn besproken in de bladen/kranten.

² Borderline significant (0.075>p>0.05).

- N<10.

besproken (3.4 keer). De meeste producties werden besproken in lokale en regionale kranten (64 en 58%), maar ze worden dan gemiddeld minder vaak besproken (2.1 en 3.0 keer), wat voor de hand ligt, omdat er minder lokale dan nationale kranten zijn.

Tussen de verschillende disciplines zijn geen grote verschillen te zien in het aantal recensies. De multidisciplinaire producties worden in vergelijking met de andere disciplines vaker gerecenseerd in de kranten en tijdschriften. 91% van de multidisciplinaire voorstellingen is bekritiseerd in een vakblad of krant. Ook het aantal verschillende recensies is iets hoger bij deze disciplines.

Tussen de verschillende landen zijn er wel verschillen te zien. Zo valt op dat meer dan 90% van de Nederlandse producties in Duitsland en Frankrijk wordt gerecenseerd, terwijl slechts 60% van de Nederlandse producties in België wordt

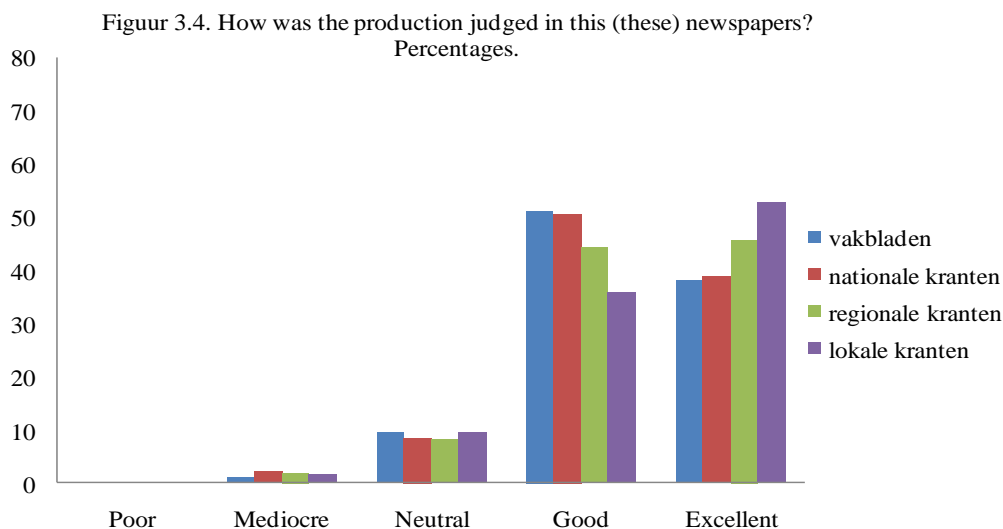
besproken in een krant of tijdschrift. Al eerder bleek dat in België vaak in kleine zalen wordt opgetreden door waarschijnlijk minder bekende artiesten. Deze krijgen over het algemeen minder media-aandacht.

Indien Nederlandse artiesten meerdere keren hebben opgetreden op één podium, worden zij iets vaker besproken in een krant of tijdschrift (90% tegen 81% als één keer wordt opgetreden). Ditzelfde geldt voor optredens in grote zalen (meer dan 200 plaatsen; 89% tegen 82 en 75% in kleinere zalen). Voorstellingen met een hoge bezettingsgraad worden ongeveer even vaak besproken als voorstellingen met een lage bezettingsgraad (68 tegen 64%).

Er zijn enkele verschillen te zien als een onderscheid wordt gemaakt naar soort krant of vakblad. Voorstellingen in grote zalen staan meer in de aandacht bij vakbladen, landelijke kranten en regionale kranten. Voorstellingen voor een klein publiek staan logischerwijs iets minder in de aandacht van deze kranten met een brede doelgroep. Ook voorstellingen met een hoge bezettingsgraad worden significant vaker besproken in nationale en regionale kranten.

De Nederlandse podiumproducties trekken dus veel aandacht bij de buitenlandse critici. De recensies die de Nederlandse artiesten ontvangen zijn bovendien uitmuntend, zo blijkt uit figuur 3.4. Vrijwel alle producties worden, volgens de programmeurs, beoordeeld als goed of als excellent (90%). Vooral de regionale en lokale kranten geven vaak een excellente beoordeling. 9% krijgt een neutrale beoordeling en slechts 2% krijgt een middelmatige beoordeling. Geen enkele recensie is uitgesproken negatief. Deze gegevens kunnen overigens vertekend zijn, doordat de programmeur van de productie zelf een oordeel geeft over de strekking van de recensie. Maar uit de figuur wordt duidelijk dat de meeste recensies ook dan positief zijn, als met een flink bias in positieve richting rekening wordt gehouden, bijvoorbeeld van 50%¹.

Tussen de verschillende disciplines zijn er geen verschillen in de beoordelingen (zie tabel 3.10). De multidisciplinaire producties worden iets minder vaak positief beoordeeld dan de andere disciplines, maar het percentage positieve beoordelingen blijft met 83% hoog.

¹ Zelfs als we aannemen dat *alle* programmeurs één categorie te hoog hebben aangekruist, blijft het gemiddelde 'goed'.

Ook tussen de verschillende landen zijn er geen grote verschillen. In Frankrijk en Duitsland zijn de critici bijna altijd positief (94 en 93% positief). Dit zijn ook de landen waar de Nederlandse artiesten veel worden besproken in de bladen en kranten, zo bleek hiervoor. In het Verenigd Koninkrijk is men iets minder positief, maar ook hier is het percentage positieve beoordelingen nog altijd 82%.

Nederlandse producties die meerdere keren spelen worden positiever gerecenseerd dan producties die slechts één keer spelen (97 tegen 88% positief). Hetzelfde geldt voor de producties die in de grote zalen spelen (98% positief tegen 86 en 91% in kleinere zalen). Ook hier geldt dat de succesvollere artiesten eerder geboekt zullen worden voor grote zalen.

Tussen het aantal positieve waarderingen in de verschillende soorten kranten en vakbladen zit vrijwel geen verschil. Opvallend is dat de Nederlandse producties in de Verenigde Staten in de vakbladen en landelijke kranten iets minder vaak een positieve waardering krijgen dan in de regionale en lokale kranten (resp. 75, 71 versus 94 en 95%). Waarschijnlijk is de concurrentie in Amerika op landelijk niveau zo groot, dat het moeilijker is om op dat niveau een goede beoordeling te krijgen.

Tabel 3.10. Waardering van de critici. N=65-124.

	positieve beoordeling in vakbladen	positieve beoordeling in landelijke kranten	Positieve beoordeling in regionale kranten	positieve beoordeling in lokale kranten	gemiddeld
Totaal	89.8	89.9	90.5	87.9	89.5
<i>Discipline</i>					
Dans	81.0	91.3	96.2	91.3	90.3
Theater	92.3	87.9	86.4	86.7	88.2
Muziek	90.3	89.7	92.7	90.0	90.7
Multidisciplinair	-	-	80.0	66.7	83.3
<i>Land</i>					
België	92.9	93.3	81.8	77.8	87.8
Duitsland	93.3	100.0	91.3	91.3	92.9
VS	75.0	71.4	93.8	95.0	88.2
Frankrijk	80.0	100.0	100.0	100.0	94.4
Verenigd Koninkrijk	-	-	83.3	80.0	81.8
Overige landen	91.8	87.0	88.7	85.7	88.2
<i>Voorstellingen</i>					
Eén voorstelling	88.8	88.4	87.4 ¹	86.7	87.7
Meerdere voorstellingen	94.7	95.2	100.0 ¹	96.2	96.6
<i>Omvang zaal</i>					
200 plaatsen of minder	90.0	92.9*	90.9	91.7	91.3
200 tot 600 plaatsen	87.5	80.0*	88.9	84.6	85.6
600 plaatsen of meer	100.0	100.0*	97.0	94.9	97.7

** p<0.01 * p<0.05

¹ Borderline significant (0.075>p>0.05).

Tabel 3.11. Samenhang tussen de verschillende oordelen en bezettingsgraad. R.

		publiek	programmeur		critici			
		bezettingsgraad	professionele kwaliteit	artistieke kwaliteit	Vakbladen	nationale kranten	regionale kranten	lokale kranten
publiek	enthousiasme bezettingsgraad	0.25**	0.52**	0.50**	0.49**	0.48**	0.57**	0.65**
		-	0.12	0.14	0.19	0.02	0.26*	0.07
programmeur	professionele kwaliteit		-	0.71**	0.46*	0.56**	0.49**	0.46**
	artistieke kwaliteit			-	0.49**	0.53**	0.52**	0.49**
oordeel critici	in vakbladen				-	0.90**	0.79**	0.75**
	in nationale kranten					-	0.77**	0.70**
	in regionale kranten						-	0.87**
	in lokale kranten							-

** p<0.01 * p<0.05

Samenhang tussen de verschillende oordelen

Uit het voorgaande is gebleken dat de oordelen van het publiek, de programmeurs en de critici zeer positief zijn. Deze oordelen blijken bovendien onderling sterk samen te hangen (zie tabel 3.11). Alle correlaties zijn significant ($p < 0.01$).

Opvallend is dat het oordeel van het publiek meer overeenkomt met het oordeel van de critici, naarmate de krant op kleinschaliger niveau verschijnt. Het oordeel van het publiek komt het sterkst overeen met het oordeel in lokale kranten ($r=0.65$). Lokale journalisten staan misschien meer in contact met het publiek en het podium, waardoor het oordeel van de lokale recensent wordt beïnvloed. Maar het is ook mogelijk dat de lokale journalist een minder professioneel oordeel geeft dan zijn nationale collega.

De twee waarderingen voor de kwaliteit van de voorstellingen door de programmeur hangen logischerwijs sterk samen. Een programmeur die enthousiast is over de artistieke kwaliteit is ook enthousiast over de professionele kwaliteit.

Ook is er een zeer sterke samenhang tussen de oordelen van de critici. De vakbladen en nationale kranten enerzijds en de lokale en regionale kranten anderzijds komen sterk overeen. Eerder bleek al dat vakbladen en nationale kranten iets gematigder zijn in het geven van excellente oordelen dan de lokale en regionale kranten.

Samenvatting

Naar 673 buitenlandse programmeurs, die in 2007 een Nederlandse productie in hun programma opnamen, is per e-mail een enquête gestuurd om vast te stellen hoe de Nederlandse dans-, theater- en muziekvoorstellingen in het buitenland zijn

ontvangen. 47% van hen repondeerde.

De Nederlandse artiesten traden op in zalen met gemiddeld 846 plaatsen. Door de dansdiscipline en in het Verenigd Koninkrijk werd in de grootste zalen opgetreden. Gemiddeld wordt 67% van de kaarten verkocht en 17% van de voorstellingen was uitverkocht.

Het publiek heeft de Nederlandse voorstellingen bijzonder enthousiast ontvangen. 82% van de voorstellingen werd positief beoordeeld door het publiek en nooit was het publiek uitgesproken negatief. De bezettingsgraad blijkt significant samen te hangen met het enthousiasme van het publiek ($r=0.25$, $p<0.01$), wat niet verwonderlijk is.

De programmeurs zelf zijn nog enthousiaster dan het publiek. Van 72% van de voorstellingen is de professionele kwaliteit excellent volgens de programmeurs en van 70% de artistieke kwaliteit. Geen enkele programmeur vindt de kwaliteit slecht. Vooral de dans- en muziekvoorstellingen worden geprezen door de programmeurs.

Meer dan de helft van de programmeurs is dan ook van plan om het gezelschap nogmaals te boeken (53%). Slechts 3% zegt het Nederlandse gezelschap niet nog een keer te boeken. 9% van de programmeurs zegt dit wel te willen, maar dit is onmogelijk, meestal om financiële redenen. 27% van de programmeurs zegt niet in de positie te zijn om te beslissen of een artiest nog een keer kan optreden. Vooral in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en België willen de programmeurs de Nederlandse artiesten nogmaals boeken (resp. 67, 63 en 62%).

Ook op basis van de reacties van de critici komt een rooskleurig beeld naar voren van de internationale positie van de Nederlandse podiumkunsten. 83% van de Nederlandse voorstellingen is besproken in een vakblad of krant. De voorstellingen worden in lokale en regionale kranten besproken (64 en 58%), maar ook in nationale kranten en vakbladen (beide 52%).

In Duitsland en Frankrijk wordt zelfs 90% van de voorstellingen besproken in een krant of vakblad, in België slechts 60%. Dit komt doordat in België vaak wordt opgetreden door minder bekende artiesten. Producties in grotere zalen worden logischerwijs vaker gerecenseerd dan producties in kleinere zalen. Hetzelfde geldt voor producties met een hoge bezettingsgraad.

De recensies die aan de Nederlandse podiumartiesten gewijd worden, zijn zeer positief. 90% van de voorstellingen wordt positief beoordeeld. Artiesten die meerdere keren spelen en die in grotere zalen spelen, krijgen nog vaker een positieve waardering dan hun collega's.

De oordelen van het publiek, de programmeur zelf en de critici hangen sterk samen ($p<0.01$). De mening van het publiek komt het sterkst overeen met het oordeel van de lokale kranten. Verder blijkt dat vakbladen en nationale kranten enerzijds en de lokale en regionale kranten anderzijds sterk met elkaar op één lijn zitten. Over het algemeen zijn de oordelen van de vakbladen en nationale kranten iets gematigder.

Uit het voorgaande blijkt dat de Nederlandse podiumkunsten door zowel het publiek, de programmeurs als door de critici buitengewoon positief worden beoordeeld. En dit oordeel blijft positief als met een aanzienlijke bias in de antwoorden rekening wordt gehouden. Vooral de grootschalige producties, die meerdere keren spelen in de grotere theaters, worden bejubeld door de beoordelaars. Minder bekende artiesten hebben iets vaker moeite om zo'n goede pers te krijgen.

Hoofdstuk 4

Samenvatting en Conclusie

Presentatie van Nederlandse kunstenaars en kunstinstellingen in het buitenland wordt van groot belang geacht, onder andere omdat confrontatie en samenwerking met andere culturen en buitenlandse kunstenaars leidt tot verrijking en inspiratie van de Nederlandse cultuur. Al sinds jaar en dag stimuleert de Rijksoverheid zodoende internationale culturele activiteiten.

Om meer inzicht te verkrijgen in de omvang en de receptie van Nederlandse kunstuitingen in het buitenland hebben de Raad voor Cultuur en het Ministerie van OCW gezamenlijk het initiatief genomen dit onderzoek te laten uitvoeren naar omvang en receptie van de internationale positie van de podiumkunsten. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de bevindingen en sluit af met een conclusie.

Onderzoeksopzet

Eenzijds gaat dit onderzoek in op wat er feitelijk sinds 2001 is gebeurd aan internationale optredens door Nederlandse gezelschappen. Deze vraag is beantwoord met behulp van twee bestaande datasets, die Nederlandse optredens in het buitenland bevatten, namelijk die van TIN en SICA.

Anderzijds is de receptie in het buitenland van de Nederlandse podiumkunsten geïnventariseerd door middel van een enquête onder de programmeurs van de betrokken buitenlandse podia. Hen is gevraagd een beoordeling te geven van het Nederlandse optreden en een weergave te geven van in de lokale en de landelijke pers verschenen recensies. De enquête is verstuurd naar 673 buitenlandse programmeurs, die in 2007 een Nederlandse productie in hun programma opnamen. 318 programmeurs reageerden (47%), wat een absoluut succes is voor een internetenquête. De gegevens zijn gewogen, zodat een representatief beeld gegeven wordt van de receptie van alle Nederlandse voorstellingen in het buitenland in 2007.

Aantal Nederlandse voorstellingen in het buitenland

Het aantal Nederlandse podiumvoorstellingen (theater, dans en muziek¹) in het buitenland stijgt van 2001 tot 2003 van 4593 naar 5919 voorstellingen (29% stijging). In de periode 2003-2007 neemt het aantal voorstellingen echter weer af naar 4032 voorstellingen (daling van 32% ten opzichte van 2003 en 12% ten opzichte van 2001). De piek in 2003 wordt grotendeels veroorzaakt door de sterke toename van het aantal muziekvoorstellingen en veel minder door groei van de dans- en theatervoorstellingen.

Receptie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland

De receptie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland is bijzonder positief. 82% van de voorstellingen werd, volgens de programmeurs, enthousiast ontvangen door het publiek. Nooit was het publiek uitgesproken negatief en de bezettingsgraad is redelijk (67%), 17% van de voorstellingen was zelfs uitverkocht. Ook de programmeurs zelf zijn zeer positief over de professionele en artistieke kwaliteit van de voorstellingen (beide 97% positief) en 53% van de programmeurs wil de artiest(en) nogmaals boeken, slechts 4% zegt het Nederlandse gezelschap niet nog een keer te willen boeken. De Nederlandse voorstellingen worden daarnaast zeer vaak besproken in de buitenlandse pers. 83% van de voorstellingen is besproken in een vakblad of krant. De recensies die de Nederlandse podiumartiesten krijgen zijn bovendien uitstekend. 90% van de voorstellingen wordt volgens de programmeurs door de buitenlandse critici positief beoordeeld.

Aan de hand van het aantal optredens op prestigieuze podia kan bepaald worden of de receptie door de tijd heen is veranderd. In 2001 speelde 1.8% van de Nederlandse dans- en theatervoorstellingen in het buitenland zich af op een prestigieus podium en in 2007 is dit 2.5% (resp. 54 en 59 voorstellingen). De Nederlandse artiesten spelen in 2001 en 2007 dus ongeveer evenveel op prestigieuze podia en op basis hiervan kan worden aangenomen dat de receptie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland stabiel is.

Artiesten die in grote zalen spelen, die meerdere keren optreden en die veel publiek trekken, krijgen de meest positieve reacties.

Disciplines

In de periode 2001-2007 is ruim een derde van de voorstellingen in het buitenland een muziekvoorstelling en een even groot deel een theatervoorstelling (beide 37%), 20% is een dansvoorstelling en 7% is multidisciplinair.

De verschillende disciplines krijgen ongeveer even vaak positieve reacties. Als onderscheid wordt gemaakt tussen excellent en goed, dan blijkt dat de dans- en muziekvoorstellingen iets vaker worden geprezen om hun professionele kwaliteit door de programmeurs.

Door de dansgezelschappen wordt iets meer op een prestigieus podium opgetreden dan door de theatergezelschappen (2.4 en 2.0% van alle voorstellingen), maar dit verschil is klein. Muziek- en multidisciplinaire voorstellingen zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

¹ Exclusief popmuziek.

Ontwikkelingen per discipline

In 2006 en 2007 is er een dalende lijn te zien in het aantal dans- en theatervoorstellingen. De muziekdiscipline (exclusief popmuziek) laat in 2003 een sterke piek zien in het aantal voorstellingen. Na 2003 daalt het aantal voorstellingen totdat het uiteindelijk in 2007 weer ongeveer op het niveau van 2001 zit. Bij de multidisciplinaire voorstellingen ligt de piek in 2004. Daarna neemt het aantal voorstellingen net als in de muzieksector weer af, tot het aantal multidisciplinaire voorstellingen in 2007 uiteindelijk 20% onder het niveau van 2001 zit.

De gastlanden

De belangrijkste gastlanden van de Nederlandse producties zijn België, Duitsland, de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Er wordt veel opgetreden in een klein aantal landen (54% van de optredens vindt plaats in 5 landen) en in een groot aantal landen wordt heel weinig opgetreden (46% van de optredens in 108 landen).

In de dansdiscipline zijn de belangrijkste afnemers Duitsland, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk (16, 13 en 8%). In de theaterdiscipline zijn dat België, Duitsland en de Verenigde Staten (42, 16 en 7%). Het hoge aantal voorstellingen in België komt waarschijnlijk doordat taalverschillen en een lange reistijd bij dit land geen rol spelen. Het aantal theatervoorstellingen in de Verenigde Staten neemt de laatste jaren toe, terwijl het totale aantal theatervoorstellingen in het buitenland juist afneemt.

Duitsland, de Verenigde Staten en Italië zijn de grootste afnemers van Nederlandse muziek (12, 12 en 7%). Door de muziekdiscipline wordt in meer verschillende landen opgetreden dan door de andere disciplines. In Japan stijgt het aantal Nederlandse muziekvoorstellingen. Multidisciplinaire voorstellingen vinden vooral in Duitsland, België en Frankrijk plaats (19, 15 en 7%).

Er zijn geen grote verschillen tussen de landen in waardering voor de Nederlandse podiumkunsten, in alle landen krijgen vrijwel alle podiumvoorstellingen een positieve waardering.

In het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en België komt het vaker voor dat de programmeurs de Nederlandse artiesten nogmaals willen boeken. In Duitsland en Frankrijk worden meer voorstellingen besproken in een krant en vakblad dan in andere landen, in België minder. Waarschijnlijk komt dit doordat in België vaak wordt opgetreden door minder bekende artiesten, die minder aandacht trekken van de media.

Conclusie

Hieronder volgen eerst puntsgewijs de belangrijkste onderzoeksresultaten, daarop volgend wordt een conclusie geformuleerd.

- Het aantal Nederlandse podiumvoorstellingen in het buitenland neemt af in de periode 2001-2007, na een sterke stijging van het aantal voorstellingen tot 2003. Deze daling betreft theater en dans, het aantal muziekvoorstellingen is gestegen.
- Theater- en muziekvoorstellingen hebben het grootste aandeel in deze Nederlandse export.
- België, Duitsland, de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn de grootste afnemers van de Nederlandse podiumkunsten.
- De Nederlandse podiumkunsten worden door zowel het buitenlandse publiek, de programmeur zelf als door de critici buitengewoon positief ontvangen.
- De bezettingsgraad is redelijk (67%), maar minder overtuigend dan de gemeten receptie. Bij 27% van de voorstellingen zit de zaal half leeg.
- Ook het percentage programmeurs dat de groep of artiest nogmaals wil boeken (51% binnen vijf jaar) blijft achter bij de gemeten receptie.
- Het is zodoende aannemelijk dat de gemeten receptie erg gunstig uitvalt doordat de programmeurs van de voorstellingen het oordeel van de critici en van het publiek beschreven hebben. Maar ook als met een flinke bias rekening wordt gehouden, blijft de receptie zeer positief.
- De afname van het aantal Nederlandse voorstellingen in het buitenland kan derhalve geen gevolg zijn van een slechte receptie.
- Er bestaan geen grote verschillen in de receptie tussen de verschillende disciplines en tussen verschillende landen.
- Vooral grootschalige producties, die meerdere keren spelen in grotere theaters, worden bejubeld door de programmeurs, publiek en critici. Minder bekende artiesten lijken iets meer moeite te hebben om de aandacht te trekken van de internationale pers, maar ook deze producties worden zeer goed ontvangen.

Methodologische punten

- De huidige dataverzameling over buitenlandse culturele producties- met name door de SICA- is gericht op andere doeleinden dan statistische analyse. Hierdoor zijn de verzamelde data minder geschikt voor nadere analyse.
- Een internetenquête onder programmeurs blijkt als onderzoeksmethode uitstekend te voldoen.

Geconcludeerd kan worden dat de receptie van Nederlandse artistieke producties in het buitenland uitmuntend is, zelfs als men rekening houdt met vertekeningen door de gevolgde methode. In dat licht is het merkwaardig dat het aantal voorstellingen in het buitenland daalt. Hoewel de gemiddelde bezettingsgraad redelijk is, speelt een vrij geringe bezettingsgraad bij toch vrij veel producties mogelijk een rol bij het teruglopend aantal buitenlandse voorstellingen.

Tenslotte verdient het aanbeveling de dataverzameling over buitenlandse culturele producties professioneel aan te pakken. Concrete aanbevelingen over de dataverzameling zijn te lezen in bijlage 11.

Bijlagen

Bijlage 1. Nadere toelichting TIN-bestand door TIN

De gegevens worden verzameld door programma's van theaters, podia, uitburo's, festivals et cetera na te lopen. Daarnaast worden alle (professionele) gezelschappen enkele keren per jaar, tegenwoordig per email, aangeschreven om gegevens aan te leveren. Bij twijfel worden herinneringsmails en -brieven verstuurd, gezelschappen en makers worden gebeld en het internet wordt afgespeurd op zoek naar ontbrekende gegevens. De gezelschappen wordt gevraagd zowel nationale als internationale gegevens aan te leveren. Vaak wordt publiciteitsmateriaal toegestuurd en dit wordt weer vergeleken met ingevoerde data. Ook worden ontvangen programma's en nieuwsbrieven van ambassades bekeken op Nederlandse producties Deze gegevens worden met al beschikbare data vergeleken. Bovendien is er een klankbordgroep van 25 mensen die het TIN attendeert op Nederlandse voorstellingen in het buitenland. Het TIN verzorgt maandelijks de rubriek Vliegende Hollanders in het vakblad TM, waarin een e-mailadres is opgenomen waarmee groepen hun buitenlandse tournees kunnen aankondigen: vliendehollanders@tin.nl

Gegevens die in de database verzameld worden naast gezelschap, acteur, regisseur/choreograaf, auteur, titel stuk et cetera zijn (alleen met betrekking tot de buitenlandse voorstellingen): eventuele coproducent, land, voorstellingsdata, stad en land. Sinds 2007 worden ook de speelplekken bijgehouden (dus de podia in het buitenland).

Elke zomer worden de gegevens doorgegeven aan SICA zodat zij op basis van de gegevens van TIN hun systeem kunnen bijwerken. Dit gebeurt sinds 2005/2006.

Bijlage 2. Nadere toelichting Buitengaats door SICA

In de SICA-database Buitengaats worden sinds 1999 Nederlandse culturele activiteiten in het buitenland geregistreerd. Doel van deze registratie is het verwerven van inzicht in het totaal van internationale activiteiten in alle kunstdisciplines. Daartoe zijn in overleg met de sectorinstituten categorieën en definities van activiteiten bepaald die enerzijds recht doen aan de disciplines en anderzijds enigszins een vergelijking tussen de internationale presentaties mogelijk maken. Daarnaast is Buitengaats een ervaringsarchief, dat gebruikt wordt om contacten te leggen in een bepaalde regio of met ervaringsdeskundigen in Nederland.

De informatie in Buitengaats is afkomstig van informanten die driemaandelijks een oproep ontvangen voor het aanleveren van informatie. In januari krijgt deze groep bovendien het verzoek om alle ontbrekende activiteiten van het voorgaande jaar alsnog aan te leveren of correctie op reeds aangemelde activiteiten te doen. Het informantenbestand bestaat uit drie typen organisaties: Nederlandse ambassades en consulaten in het buitenland; sectorinstituten en fondsen; uitvoerende instellingen. Instellingen die in het kader van de Cultuurnota subsidie ontvangen, hebben volgens de beschikking de verplichting om hun buitenlandse activiteiten bij de SICA te melden. Dit geldt in principe ook voor instellingen die via één van de fondsen projectsubsidie voor internationale

activiteiten ontvangen. Het aanlevergedrag van de institutionele informanten wordt gecontroleerd; met wie opeens minder of niet meer aanlevert wordt contact opgenomen door een SICA medewerker die de gegevens invoert. Activiteiten worden ook met terugwerkende kracht ingevoerd.

Buitengaats is bijna tien jaar geleden opgezet als agenda. Vanaf 2007 is de ontwikkeling ingezet om er een monitoringsinstrument voor het internationaal cultuurbeleid (ICB) van te maken. Daartoe zijn de nodige aanpassingen gedaan, waaronder het opstellen van duidelijke definities voor opname van gegevens, de mogelijkheid voor informanten om on-line activiteiten in te voeren en het specificeren van uitvoeringen in een tournee van een productie, waardoor ook op voorstellingsniveau kan worden gekeken. Op basis van onderzoek (o.a. een nulmeting in het kader van het verkenningstraject Mediterrane landen en Arabische wereld in het voorjaar 2007) is vastgesteld dat Buitengaats momenteel tussen de 70 en 80% van de activiteiten bevat die in werkelijkheid hebben plaatsgevonden. De indruk bestaat dat het aantal Buitengaats-registraties nu weliswaar voldoende is voor het maken van gefundeerde schattingen, maar nog te laag voor een effectieve monitoring. Met een systematischere controle op de aanlevering kan het dekkingspercentage wellicht nog wat verhoogd worden. Wat verder nodig is voor een volledige transformatie van Buitengaats tot een monitoringsinstrument van het ICB is onderwerp van onderzoek, waarin ook de informatiebehoefte van het ministerie van OCW meegenomen moet worden.

Bijlage 3. Bewerking van de databestanden

Om alle Nederlandse optredens in het buitenland vanaf 2001 te inventariseren, is gebruik gemaakt van twee bestaande databestanden, namelijk het databestand van het SICA (Stichting Internationale Culturele Activiteiten) en van het TIN (Theater Instituut Nederland). Om over een zo volledig mogelijk bestand te kunnen beschikken zijn beide bestanden samengevoegd en doublures zijn verwijderd.

Verwerking databestanden 2001-2006

Om een inventarisatie te kunnen maken van de Nederlandse optredens in het buitenland in de periode 2001-2006, is gezorgd dat van alle producties het land van optreden, de datum, het aantal voorstellingen en de discipline bekend is.

- Na samenvoeging van het TIN- en het SICA-bestand (totaal 20.860 regels), zijn allereerst alle producties die zijn aangeleverd door het Nationaal Popinstituut verwijderd (1.296 producties), omdat popmuziek niet in dit onderzoek is opgenomen.
- Tijdens de verwerking zijn ook nog circa 100 popmuziek-producties handmatig verwijderd. Bij twijfel of de productie wel of niet bij de popmuziek hoorde, is er via Google gezocht naar de desbetreffende artiest(en).
- Vervolgens zijn 19.464 regels gecontroleerd op doublures, dat wil zeggen de producties die zowel in het TIN- als in het SICA-bestand voorkomen. Circa 1.200 dubbele vermeldingen zijn verwijderd.

Tabel 1. Regressieanalyse. B's.

Onafhankelijke variabelen	Afhankelijke variabele: aantal voorstellingen
(√) Speelperiode in dagen	1.852
Speelperiode	-0.046
Speeljaar 2006	-0.247
Speeljaar 2002	0.520
Speeljaar 2003	1.262
Land van optreden: Verenigde Staten	0.540
Land van optreden: België	-0.588
Speelmaand februari	-0.329
Speelmaand november	0.349
Land van optreden: Zuid-Afrika	0.979
Verklaarde variantie	58%

**p > 0.01. *p < 0.05.

- Producties die deels in het TIN-bestand en deels in het SICA-bestand voorkomen zijn samengevoegd (circa 50 keer).
- Bij circa 2500 regels is het land, het aantal voorstellingen of de discipline aangevuld, door dit via internet op te zoeken.
- Bij de producties waar het aantal voorstellingen ontbreekt, is dit geschat (zie hierna).

Berekening aantal voorstellingen

Zoals gezegd is van de producties uit 2001-2006 het aantal voorstellingen berekend indien dit niet bekend is. Het precieze aantal voorstellingen is onbekend bij een groot deel van de producties in het SICA-bestand (65% van de SICA-regels). Deze producties hebben gemiddeld een langere speelperiode dan de producties waarvan het aantal voorstellingen wel bekend is (resp. gemiddeld 8.0 en 5.7 dagen). Door de langere speelperiode is het waarschijnlijk lastiger geweest voor de invoerder om het precieze aantal voorstellingen in te vullen.

Met behulp van regressieanalyse is het aantal voorstellingen geschat. Met regressieanalyse kan worden bepaald welke factoren van invloed zijn op de te voorspellen factor, in dit geval het aantal voorstellingen van een bepaalde productie. Om dit te bepalen is gebruik gemaakt van de SICA-producties waarvan het aantal voorstellingen wel bekend is. De volgende variabelen bleken een significante voorspeller te zijn voor het aantal voorstellingen: de lengte van de speelperiode, het jaar, het land, de maand (zie tabel 1). De verklaarde variantie van dit model is 58%.

Met name de wortel van de speelperiode is bepalend in de berekening van het aantal voorstellingen (zie tabel 1). De speelperiode is de periode tussen de door het SICA vermelde begin- en einddatum. Het aantal dagen dat een productie speelt hangt uiteraard sterk samen met het aantal voorstellingen dat gespeeld wordt. De speelperiode (op basis van de opgegeven begin- en einddatum) bleek echter niet altijd aannemelijk. Dit komt bijvoorbeeld door typefouten of doordat de invoerder een speeldatum over het hoofd heeft gezien. Ook kwam het voor dat de speelperiode extreem lang was (bijvoorbeeld 11 maanden), terwijl er alleen aan het begin en aan het einde van de periode één keer werd gespeeld. Om deze problemen te ondervangen is de speelperiode van de producties die naar aanleiding van de schatting een extreem laag of hoog aantal uitvoeringen per dag bleken te hebben, nagelopen en indien nodig gecorrigeerd (meer dan 1 voorstelling per dag of minder dan 0.1 voorstelling per dag).

Verwerking databestanden 2007

De verwerking van de bestanden uit 2007 is anders aangepakt in verband met de enquête (zie hoofdstuk 3). Het databestand van 2007 is zodanig opgezet dat de e-mailadressen van de theaters konden worden opgezocht.

Het SICA-bestand

De volgende gegevens zijn verwijderd uit het SICA-bestand van 2007:

- Alle producties die zijn aangeleverd door het Nationaal Popinstituut, zijn verwijderd (circa 600 producties).
- Daarnaast is een deel van de popmuziek handmatig verwijderd (circa 15).
- Circa 25 dubbele producties zijn verwijderd.

Daarnaast zijn de volgende gegevens aangevuld:

- Bij circa 500 producties/voorstellingen is het podium, land, stad en/of aantal uitvoeringen aangevuld door te zoeken op internet.
- Bij circa 150 producties is voor de voorstellingen op één podium een nieuwe regel gecreëerd, omdat de stad en het podium van belang zijn voor de enquête. Een productie op een andere locatie is dus op een nieuwe regel gezet. Bijvoorbeeld: *'t Barre Land speelt 'Anatol' van Arthur Schitzler, in: Brugge, De Werf, 4 oktober 2007, Leuven, STUK, 19 en 20 maart 2008*. Dit wordt op twee regels gezet: een voorstelling in Brugge met één voorstelling en een voorstelling in Leuven met twee voorstellingen. Hierbij is waar nodig het podium en het aantal uitvoeringen via zoekwerk op google aangevuld.

Samenvattend:

- in eerste instantie 1.948 SICA-regels in 2007 (productie per regel)
- 615 regels popmuziek verwijderd
- 25 dubbel genoemde producties verwijderd.
- 150 producties zijn verwerkt tot ruim 300 extra regels
- 1600 regels over: elke SICA-regel bestaat nu uit één productie per stad, maar er kunnen wel meerdere speeldatum op één regel staan.

Samenvoeging SICA-bestand met TIN-bestand 2007

De data van 2007 uit het SICA-bestand zijn samengevoegd met de data van 2007 uit het TIN-bestand. Omdat sommige producties zowel in het TIN- als het SICA-bestand voorkomen, zijn deze opgespoord en vervolgens uit het bestand verwijderd.

- 1600 regels van het SICA (productie per stad per regel)
- 1663 regels van het TIN (voorstelling per regel)
- Totaal 3263 regels
- 258 regels van het SICA verwijderd, omdat ze ook in het TIN-bestand stonden.
- 3088 regels over. Dit zijn 4021 voorstellingen.

- De TIN-regels bestaan uit één voorstelling per regel.

- De SICA-regels bestaan uit één productie op één podium per regel (het is dus mogelijk dat er meerdere voorstellingen op één regel staan, maar dat is dan wel dezelfde productie op hetzelfde podium).
- Bij de analyse zijn deze regels gewogen naar het aantal voorstellingen.

Bijlage 4. Vergelijking aantal voorstellingen buitenland op basis van gegevens van het TIN in onderzoek van Van den Berg (2005) en het onderhavige onderzoek.

Seizoen	Van den Berg (2005), TIN-gegevens	Onderhavige onderzoek, alléén op basis van TIN-gegevens	Verschil
1999/2000	1445	-	-
2000/2001	1758	-	-
2001/2002	1468	1915	+435
2002/2003	1833	2201	+359
2003/2004	1857	2139	+258
2004/2005	1781	2166	+402
2005/2006	-	2368	-
2006/2007	-	2090	-

Bijlage 5. Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse dansvoorstellingen plaatsvonden in 2001-2007.

	Totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Duitsland	1070	15.9	193	20.2	166	20.2	200	17.3	97	10.7	182	15.6	125	14.3	107	12.8
V.S.	853	12.7	157	16.4	32	3.9	192	16.6	159	17.5	117	10.0	59	6.8	137	16.3
Verenigd Koninkrijk	536	8.0	53	5.5	51	6.2	103	8.9	58	6.4	115	9.9	54	6.2	102	12.2
Frankrijk	499	7.4	58	6.1	57	6.9	112	9.7	75	8.3	65	5.6	74	8.5	58	6.9
België	498	7.4	71	7.4	66	8.0	72	6.2	59	6.5	89	7.6	109	12.5	32	3.8
Spanje	347	5.2	92	9.6	26	3.2	56	4.8	59	6.5	66	5.7	13	1.5	35	4.2
Italië	305	4.5	26	2.7	58	7.1	23	2.0	47	5.2	71	6.1	39	4.5	41	4.9
Zwitserland	262	3.9	25	2.6	22	2.7	44	3.8	65	7.2	26	2.2	64	7.3	16	1.9
Zuid-Afrika	179	2.7	18	1.9	13	1.6	79	6.8	23	2.5	8	0.7	11	1.3	27	3.2
Japan	149	2.2	14	1.5	67	8.2	24	2.1	7	0.8	6	0.5	17	1.9	14	1.7
Oostenrijk	147	2.2	27	2.8	21	2.6	30	2.6	25	2.8	14	1.2	16	1.8	14	1.7
Rusland	130	1.9	20	2.1	13	1.6	38	3.3	17	1.9	14	1.2	25	2.9	3	0.4
Noorwegen	120	1.8	20	2.1	0	0.0	0	0.0	11	1.2	26	2.2	20	2.3	43	5.1
China	115	1.7	1	0.1	6	0.7	0	0.0	28	3.1	32	2.7	41	4.7	7	0.8
Indonesië	101	1.5	21	2.2	9	1.1	45	3.9	7	0.8	11	0.9	0	0.0	8	1.0
Canada	93	1.4	0	0.0	3	0.4	2	0.2	0	0.0	76	6.5	8	0.9	4	0.5
Hongarije	89	1.3	18	1.9	26	3.2	5	0.4	26	2.9	10	0.9	3	0.3	1	0.1
Polen	82	1.2	3	0.3	8	1.0	3	0.3	9	1.0	28	2.4	20	2.3	11	1.3
Zweden	76	1.1	8	0.8	24	2.9	6	0.5	10	1.1	5	0.4	16	1.8	7	0.8
Portugal	75	1.1	4	0.4	15	1.8	16	1.4	8	0.9	5	0.4	17	1.9	10	1.2
Brazilië	72	1.1	31	3.2	0	0.0	5	0.4	2	0.2	8	0.7	4	0.5	22	2.6
Zuid-Korea	67	1.0	21	2.2	16	1.9	14	1.2	14	1.5	2	0.2	0	0.0	0	0.0
Australië	63	0.9	5	0.5	0	0.0	0	0.0	11	1.2	0	0.0	36	4.1	11	1.3
Tsjechië	54	0.8	16	1.7	26	3.2	5	0.4	3	0.3	0	0.0	2	0.2	2	0.2
Finland	47	0.7	5	0.5	7	0.9	5	0.4	4	0.4	0	0.0	11	1.3	15	1.8
Israël	46	0.7	10	1.0	0	0.0	10	0.9	0	0.0	14	1.2	1	0.1	11	1.3
Kroatië	44	0.7	3	0.3	6	0.7	21	1.8	0	0.0	12	1.0	2	0.2	0	0.0
Turkije	40	0.6	0	0.0	2	0.2	3	0.3	16	1.8	16	1.4	1	0.1	2	0.2
Egypte	36	0.5	19	2.0	10	1.2	6	0.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.1
Denemarken	35	0.5	7	0.7	10	1.2	7	0.6	6	0.7	2	0.2	2	0.2	1	0.1
Overige landen ¹	493	7.3	11	1.1	62	7.5	32	2.8	62	6.8	147	12.6	83	9.5	96	11.5
totaal	6723	100.0	957	100.0	822	100.0	1158	100.0	908	100.0	1167	100.0	873	100.0	838	100.0

¹Dit zijn in totaal 38 landen.

Bijlage 6. Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse **theater**voorstellingen plaatsvonden in 2001-2007.

	Totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
België	5269	41.5	804	40.4	707	41.0	798	40.0	909	45.1	803	46.4	684	38.9	564	37.9
Duitsland	1967	15.5	275	13.8	250	14.5	399	20.0	285	14.1	228	13.2	236	13.4	294	19.7
V.S.	872	6.9	131	6.6	128	7.4	79	4.0	103	5.1	64	3.7	203	11.6	164	11.0
Frankrijk	660	5.2	74	3.7	34	2.0	136	6.8	105	5.2	116	6.7	103	5.9	92	6.2
Verenigd Koninkrijk	488	3.8	135	6.8	87	5.0	32	1.6	59	2.9	131	7.6	24	1.4	20	1.3
Oostenrijk	340	2.7	55	2.8	31	1.8	85	4.3	67	3.3	14	0.8	45	2.6	43	2.9
Spanje	321	2.5	21	1.1	82	4.8	36	1.8	82	4.1	34	2.0	35	2.0	31	2.1
Zwitserland	294	2.3	10	0.5	54	3.1	60	3.0	59	2.9	29	1.7	53	3.0	29	1.9
Zuid-Afrika	195	1.5	48	2.4	65	3.8	15	0.8	3	0.1	28	1.6	31	1.8	5	0.3
Suriname	127	1.0	8	0.4	7	0.4	54	2.7	12	0.6	16	0.9	20	1.1	10	0.7
Italië	119	0.9	16	0.8	11	0.6	19	1.0	29	1.4	9	0.5	24	1.4	11	0.7
Brazilië	114	0.9	8	0.4	46	2.7	38	1.9	1	0.0	11	0.6	3	0.2	7	0.5
Turkije	113	0.9	28	1.4	29	1.7	0	0.0	11	0.5	18	1.0	10	0.6	17	1.1
Canada	106	0.8	12	0.6	19	1.1	18	0.9	5	0.2	17	1.0	27	1.5	8	0.5
Portugal	96	0.8	9	0.5	19	1.1	16	0.8	8	0.4	4	0.2	11	0.6	29	1.9
Polen	91	0.7	18	0.9	2	0.1	3	0.2	29	1.4	17	1.0	13	0.7	9	0.6
Hongarije	84	0.7	20	1.0	1	0.1	0	0.0	50	2.5	3	0.2	8	0.5	2	0.1
Noorwegen	75	0.6	4	0.2	0	0.0	20	1.0	28	1.4	18	1.0	0	0.0	5	0.3
Zweden	63	0.5	44	2.2	0	0.0	8	0.4	10	0.5	1	0.1	0	0.0	0	0.0
Rusland	59	0.5	16	0.8	14	0.8	13	0.7	1	0.0	3	0.2	3	0.2	9	0.6
Kroatië	58	0.5	12	0.6	5	0.3	2	0.1	4	0.2	22	1.3	8	0.5	5	0.3
Denemarken	55	0.4	10	0.5	8	0.5	14	0.7	9	0.4	7	0.4	5	0.3	2	0.1
Tsjechië	54	0.4	18	0.9	11	0.6	11	0.6	1	0.0	6	0.3	6	0.3	1	0.1
Egypte	53	0.4	24	1.2	7	0.4	5	0.3	7	0.3	8	0.5	0	0.0	2	0.1
Kenia	53	0.4	0	0.0	3	0.2	17	0.9	3	0.1	10	0.6	20	1.1	0	0.0
Slovenië	52	0.4	2	0.1	2	0.1	23	1.2	19	0.9	1	0.1	2	0.1	3	0.2
Australië	45	0.4	0	0.0	6	0.3	11	0.6	3	0.1	5	0.3	8	0.5	12	0.8
Indonesië	45	0.4	19	1.0	2	0.1	5	0.3	0	0.0	3	0.2	15	0.9	1	0.1
Ierland	37	0.3	9	0.5	6	0.3	14	0.7	5	0.2	2	0.1	1	0.1	0	0.0
Tanzania	36	0.3	36	1.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Overige landen	762	6.0	125	6.3	88	5.1	65	3.3	108	5.4	102	5.9	159	9.0	115	7.7
totaal	12703	100.0	1991	100.0	1724	100.0	1996	100.0	2015	100.0	1730	100.0	1757	100.0	1490	100.0

¹Dit zijn in totaal 56 landen.

Bijlage 7. Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse **muziek**voorstellingen plaatsvonden in 2001-2007.

	totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Duitsland	1580	12.4	158	11.5	282	15.1	305	12.9	198	10.3	257	13.4	196	11.0	184	12.4
V.S.	1516	11.9	186	13.6	255	13.7	261	11.0	245	12.8	161	8.4	228	12.8	180	12.1
Italië	884	7.0	28	2.0	104	5.6	194	8.2	186	9.7	146	7.6	151	8.5	75	5.0
Japan	780	6.1	32	2.3	81	4.3	110	4.6	87	4.5	81	4.2	145	8.1	244	16.4
Frankrijk	724	5.7	64	4.7	147	7.9	107	4.5	136	7.1	102	5.3	97	5.4	71	4.8
Spanje	529	4.2	99	7.2	94	5.0	85	3.6	66	3.4	76	4.0	78	4.4	31	2.1
Verenigd Koninkrijk	506	4.0	60	4.4	56	3.0	109	4.6	61	3.2	75	3.9	69	3.9	76	5.1
Zwitserland	477	3.8	51	3.7	95	5.1	88	3.7	48	2.5	85	4.4	63	3.5	47	3.2
België	433	3.4	37	2.7	67	3.6	109	4.6	71	3.7	68	3.6	33	1.9	48	3.2
Oostenrijk	420	3.3	35	2.6	72	3.9	120	5.1	48	2.5	40	2.1	47	2.6	58	3.9
Canada	386	3.0	86	6.3	47	2.5	104	4.4	35	1.8	62	3.2	37	2.1	15	1.0
Zuid-Afrika	292	2.3	7	0.5	41	2.2	96	4.1	81	4.2	15	0.8	43	2.4	9	0.6
Rusland	287	2.3	45	3.3	48	2.6	60	2.5	32	1.7	45	2.4	37	2.1	20	1.3
Hongarije	253	2.0	43	3.1	40	2.1	37	1.6	66	3.4	38	2.0	21	1.2	8	0.5
Polen	238	1.9	38	2.8	15	0.8	27	1.1	36	1.9	52	2.7	35	2.0	35	2.4
Tsjechië	225	1.8	45	3.3	40	2.1	16	0.7	31	1.6	46	2.4	40	2.2	7	0.5
Indonesië	209	1.6	17	1.2	32	1.7	43	1.8	51	2.7	28	1.5	25	1.4	13	0.9
China	166	1.3	19	1.4	32	1.7	9	0.4	16	0.8	26	1.4	23	1.3	41	2.8
Slovenië	147	1.2	1	0.1	21	1.1	34	1.4	13	0.7	17	0.9	43	2.4	18	1.2
Litouwen	136	1.1	8	0.6	19	1.0	9	0.4	4	0.2	67	3.5	22	1.2	7	0.5
Australië	130	1.0	30	2.2	6	0.3	17	0.7	9	0.5	23	1.2	35	2.0	10	0.7
Denemarken	130	1.0	19	1.4	22	1.2	26	1.1	10	0.5	3	0.2	24	1.3	26	1.7
Brazilië	112	0.9	9	0.7	7	0.4	27	1.1	22	1.1	19	1.0	15	0.8	13	0.9
Noorwegen	106	0.8	9	0.7	12	0.6	22	0.9	21	1.1	22	1.2	13	0.7	7	0.5
Turkije	103	0.8	0	0.0	6	0.3	28	1.2	19	1.0	15	0.8	28	1.6	7	0.5
Portugal	93	0.7	6	0.4	23	1.2	20	0.8	4	0.2	29	1.5	5	0.3	6	0.4
Griekenland	91	0.7	11	0.8	5	0.3	31	1.3	21	1.1	3	0.2	11	0.6	9	0.6
Finland	90	0.7	4	0.3	5	0.3	20	0.8	8	0.4	23	1.2	7	0.4	23	1.5
Mexico	84	0.7	0	0.0	8	0.4	22	0.9	9	0.5	36	1.9	0	0.0	9	0.6
Zweden	82	0.6	20	1.5	8	0.4	19	0.8	3	0.2	1	0.1	11	0.6	20	1.3
Overige landen ¹	1494	11.8	205	14.9	178	9.5	214	9.0	277	14.5	251	13.1	199	11.2	170	11.4
totaal	12703	100.0	1372	100.0	1868	100.0	2369	100.0	1914	100.0	1912	100.0	1781	100.0	1487	100.0

¹Dit zijn in totaal 72 landen.

Bijlage 8. Belangrijkste 30 landen waar Nederlandse **multidisciplinaire** voorstellingen plaatsvonden in 2001-2007.

	totaal		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Duitsland	472	19.3	95	34.5	90	38.1	67	17.3	64	11.9	59	14.6	63	16.2	34	15.7
België	361	14.7	14	5.1	40	16.9	73	18.9	69	12.8	42	10.4	31	7.9	92	42.4
Frankrijk	177	7.2	23	8.4	7	3.0	27	7.0	30	5.6	34	8.4	38	9.7	18	8.3
V.S.	174	7.1	17	6.2	14	5.9	35	9.0	49	9.1	12	3.0	43	11.0	4	1.8
Rusland	122	5.0	7	2.5	5	2.1	67	17.3	7	1.3	10	2.5	19	4.9	7	3.2
Italië	85	3.5	0	0.0	6	2.5	10	2.6	21	3.9	24	6.0	19	4.9	5	2.3
Zuid-Afrika	83	3.4	0	0.0	0	0.0	26	6.7	33	6.1	14	3.5	10	2.6	0	0.0
Spanje	72	2.9	6	2.2	18	7.6	4	1.0	10	1.9	15	3.7	9	2.3	10	4.6
Verenigd Koninkrijk	69	2.8	17	6.2	1	0.4	2	0.5	9	1.7	34	8.4	3	0.8	3	1.4
Zwitserland	64	2.6	20	7.3	9	3.8	1	0.3	28	5.2	1	0.2	5	1.3	0	0.0
Oostenrijk	58	2.4	22	8.0	6	2.5	5	1.3	7	1.3	8	2.0	10	2.6	0	0.0
Polen	57	2.3	1	0.4	0	0.0	0	0.0	5	0.9	8	2.0	21	5.4	22	10.1
Hongarije	41	1.7	0	0.0	5	2.1	0	0.0	19	3.5	15	3.7	2	0.5	0	0.0
Japan	39	1.6	0	0.0	4	1.7	0	0.0	2	0.4	23	5.7	3	0.8	7	3.2
Slovenië	36	1.5	0	0.0	0	0.0	1	0.3	33	6.1	0	0.0	1	0.3	1	0.5
Australië	34	1.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	34	8.7	0	0.0
Tsjechië	34	1.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0	18	3.3	1	0.2	15	3.8	0	0.0
Marokko	29	1.2	12	4.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0	17	4.2	0	0.0	0	0.0
Canada	27	1.1	1	0.4	0	0.0	18	4.7	7	1.3	0	0.0	0	0.0	1	0.5
Letland	27	1.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0	26	4.8	0	0.0	1	0.3	0	0.0
Estland	24	1.0	0	0.0	0	0.0	8	2.1	7	1.3	7	1.7	0	0.0	2	0.9
Brazilië	23	0.9	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	22	5.5	0	0.0	1	0.5
Servië en Montenegro	23	0.9	0	0.0	12	5.1	0	0.0	9	1.7	2	0.5	0	0.0	0	0.0
Zuid-Korea	22	0.9	12	4.4	2	0.8	3	0.8	0	0.0	0	0.0	5	1.3	0	0.0
Zweden	22	0.9	0	0.0	1	0.4	7	1.8	13	2.4	1	0.2	0	0.0	0	0.0
Bulgarije	20	0.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	1.1	11	2.7	3	0.8	0	0.0
Oeganda	19	0.8	19	6.9	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Slowakije	17	0.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	11	2.0	5	1.2	0	0.0	1	0.5
Nieuw-Zeeland	16	0.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	9	1.7	5	1.2	2	0.5	0	0.0
China	15	0.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	0.5	11	2.8	2	0.9
overige landen ¹	186	7.6	9	3.3	16	6.8	33	8.5	48	8.9	31	7.7	42	10.8	7	3.2
totaal	2448	100.0	275	100.0	236	100.0	387	100.0	540	100.0	403	100.0	390	100.0	217	100.0

¹Dit zijn in totaal 29 landen.

Bijlage 9. De disciplines in de dertig belangrijkste landen in de periode 2001-2007.

	Totaal		Dans		Theater		Muziek		Multi-disciplinair	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
België	6563	100.0	499	7.6	5269	80.3	433	6.6	362	5.5
Duitsland	5088	100.0	1070	21.0	1967	38.7	1580	31.1	471	9.3
V.S.	3413	100.0	853	25.0	872	25.5	1515	44.4	173	5.1
Frankrijk	2060	100.0	500	24.3	660	32.0	724	35.1	176	8.5
V.K.	1599	100.0	537	33.6	488	30.5	505	31.6	69	4.3
Italië	1393	100.0	306	22.0	119	8.5	883	63.4	85	6.1
Spanje	1268	100.0	346	27.3	321	25.3	530	41.8	71	5.6
Zwitserland	1096	100.0	261	23.8	293	26.7	478	43.6	64	5.8
Japan	996	100.0	149	15.0	28	2.8	779	78.2	40	4.0
Oostenrijk	968	100.0	148	15.3	340	35.1	421	43.5	59	6.1
Zuid-Afrika	749	100.0	179	23.9	195	26.0	292	39.0	83	11.1
Canada	611	100.0	93	15.2	105	17.2	386	63.2	27	4.4
Rusland	598	100.0	131	21.9	59	9.9	287	48.0	121	20.2
Polen	468	100.0	81	17.3	91	19.4	239	51.1	57	12.2
Hongarije	467	100.0	90	19.3	84	18.0	252	54.0	41	8.8
Tsjechië	364	100.0	53	14.6	53	14.6	224	61.5	34	9.3
Indonesië	358	100.0	101	28.2	44	12.3	209	58.4	4	1.1
China	326	100.0	115	35.3	30	9.2	166	50.9	15	4.6
Brazilië	320	100.0	72	22.5	114	35.6	111	34.7	23	7.2
Noorwegen	315	100.0	120	38.1	76	24.1	107	34.0	12	3.8
Portugal	275	100.0	75	27.3	97	35.3	93	33.8	10	3.6
Australië	271	100.0	63	23.2	45	16.6	129	47.6	34	12.5
Slovenië	269	100.0	34	12.6	52	19.3	147	54.6	36	13.4
Turkije	263	100.0	40	15.2	112	42.6	103	39.2	8	3.0
Zweden	244	100.0	77	31.6	63	25.8	82	33.6	22	9.0
Denemarken	225	100.0	35	15.6	55	24.4	130	57.8	5	2.2
Suriname	188	100.0	7	3.7	127	67.6	40	21.3	14	7.4
Litouwen	175	100.0	15	8.6	18	10.3	136	77.7	6	3.4
Kroatië	173	100.0	44	25.4	58	33.5	63	36.4	8	4.6
Finland	166	100.0	47	28.3	15	9.0	90	54.2	14	8.4
Overige landen	3295	100.0	586	17.8	849	25.8	1561	47.4	299	9.1
	34564	100.0	6727	19.5	12699	36.7	12695	36.7	2443	7.1

¹Dit zijn in totaal 84 landen.

Bijlage 10. De disciplines in de dertig belangrijkste steden in de periode 2001-2007.

	Totaal		Dans		Theater		Muziek		Multi-disciplinair	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Antwerpen	975	100.0	92	9.4	761	78.1	75	7.7	47	4.8
New York	866	100.0	348	40.2	194	22.4	255	29.4	69	8.0
Brussel	813	100.0	66	8.1	615	75.6	77	9.5	55	6.8
Gent	712	100.0	75	10.5	539	75.7	64	9.0	34	4.8
Berlijn	698	100.0	98	14.0	276	39.5	223	31.9	101	14.5
Wenen	479	100.0	95	19.8	191	39.9	164	34.2	29	6.1
Londen	411	100.0	103	25.1	121	29.4	169	41.1	18	4.4
Barcelona	360	100.0	100	27.8	146	40.6	91	25.3	23	6.4
Boedapest	335	100.0	68	20.3	59	17.6	179	53.4	29	8.7
Edinburgh	314	100.0	105	33.4	177	56.4	16	5.1	16	5.1
Tokyo	308	100.0	55	17.9	10	3.2	238	77.3	5	1.6
Leuven	298	100.0	12	4.0	270	90.6	12	4.0	4	1.3
Brugge	269	100.0	24	8.9	201	74.7	39	14.5	5	1.9
Frankfurt	245	100.0	93	38.0	100	40.8	36	14.7	16	6.5
München	242	100.0	38	15.7	120	49.6	55	22.7	29	12.0
Madrid	238	100.0	132	55.5	41	17.2	51	21.4	14	5.9
Hasselt	229	100.0	12	5.2	200	87.3	4	1.7	13	5.7
Dusseldorf	223	100.0	106	47.5	61	27.4	26	11.7	30	13.5
St. Petersburg	216	100.0	28	13.0	21	9.7	84	38.9	83	38.4
Hannover	215	100.0	30	14.0	168	78.1	17	7.9	0	0.0
Genk	215	100.0	14	6.5	189	87.9	0	0.0	12	5.6
Rome	178	100.0	48	27.0	25	14.0	80	44.9	25	14.0
Kortrijk	173	100.0	11	6.4	136	78.6	8	4.6	18	10.4
Moskou	170	100.0	74	43.5	36	21.2	51	30.0	9	5.3
Jakarta	162	100.0	47	29.0	28	17.3	83	51.2	4	2.5
Keulen	161	100.0	45	28.0	19	11.8	75	46.6	22	13.7
Milaan	148	100.0	37	25.0	26	17.6	71	48.0	14	9.5
Turnhout	141	100.0	4	2.8	126	89.4	3	2.1	8	5.7
Ljubljana	138	100.0	27	19.6	44	31.9	54	39.1	13	9.4
Stockholm	131	100.0	47	35.9	47	35.9	25	19.1	12	9.2
Overige steden ¹	17681	100.0	4136	23.4	6536	37.0	5741	32.5	1268	7.2
Totaal	27744	100.0	6170	22.2	11483	41.4	8066	29.1	2025	7.3

¹Dit zijn ongeveer 2100 steden.

Bijlage 11. Aanbevelingen met betrekking tot dataverzameling

Zoals gezegd is de huidige dataverzameling over buitenlandse culturele producties- met name door de SICA- gericht op andere doeleinden dan statistische analyse. Hierdoor zijn de verzamelde data minder geschikt voor analyse. In deze paragraaf zullen enkele aanbevelingen worden gedaan om de bestanden van SICA en TIN in de toekomst zodanig in te richten dat zij probleemloos gebruikt kunnen worden voor statistische analyse.

- Allereerst moet per voorstelling geregistreerd worden, omdat dit nauwkeuriger en overzichtelijker is dan per tournee of productie. Informatie over bijvoorbeeld de datum en het podium moet per voorstelling worden geregistreerd (of gekopieerd). Dit vraagt meer verwerkingstijd, maar door handige kopieeropties kan deze extra verwerkingstijd sterk beperkt worden.
- Het moet voor de invoerder altijd eenduidig zijn wat elke variabele inhoudt (bijvoorbeeld bij een variabele ‘naam co-producent’ moet duidelijk zijn wat een co-producent precies is).
- Indien er sprake is van meerdere disciplines, landen of (groepen) artiesten moeten hiervoor meerdere variabelen aangemaakt worden (bijvoorbeeld ‘discipline1’, ‘discipline2’, ‘discipline3’).
- Nooit extra informatie opslaan in de datakolommen. Hiervoor één of meer extra kolommen met commentaar specificeren.
- Het invoerprogramma dient onmogelijke invoer automatisch te weigeren. (Verkeerd ingevoerde datum, verkeerd gespeld land, verkeerd gespeld gezelschap).
- Van groot belang is dat de notatie van de gegevens bij een variabele dezelfde is (wordt Engeland bijvoorbeeld geregistreerd als Engeland of als Groot-Brittannië en worden lidwoorden wel of niet in de titel opgenomen).
- Het invoerbestand moet zo ingericht zijn dat de invoerder niet zelf het antwoord hoeft in te typen, maar kan kiezen uit een lijst met opties. Hierdoor is de kans kleiner dat er verschillen in de notatie ontstaan. Onderaan de lijst is een optie ‘anders’ en er is een aparte variabele waar de invoerder de andere optie eventueel kan invullen.
- Indien informatie onbekend is of nog zal volgen of indien de variabele niet van toepassing is bij een voorstelling wordt een aparte en duidelijk te onderscheiden code gebruikt die bij de betreffende variabelen ingevuld kan worden (bijvoorbeeld ‘777’ indien niet van toepassing en ‘888’ als de informatie onbekend is).

Literatuur

Bestuur & Management Consultants (2007) *Heldere vensters. Evaluatie HGIS-cultuurprogramma 1998-2006 en implementatie 'Koers Kiezen'*.

DSP-groep (2008) *Nederlandse podiumkunsten in het buitenland. De internationale positie van dans en theater uit Nederland en de factoren die daarbij een rol spelen*. Amsterdam: DSP-groep.

Hurkmans B, Lawson G, Luiten G, De Neef T, Pröpper H, Van Woerden-Tausk F (2005) *All that Dutch. International Cultural Politics*. Amsterdam: NAI publishers.

Ilczuk D, Kulikowska M (2007) *Festival Jungle, Policy Desert? Festival policies of public authorities in Europe*. Concept.

Ministerie van OCW (2007) *Kunst van leven, hoofdlijnen cultuurbeleid*. Den Haag: OCW.

Nicolai A, Van der Laan MC (2006) *Koers kiezen. Meer samenhang in het internationaal cultuurbeleid*. Den Haag: Ministeries OCW en BZ.

Noordkamp I, Hiemstra C (2006) *Samenvatting onderzoek Buitengaats Binnenstebuiten*. Amsterdam: SICA.

Raad voor Cultuur, brief aan de Staatssecretaris van OCW dd 15 november 2005.

SICA (2007) *Jaarverslag 2006 Stichting Internationale Culturele Activiteiten/SICA*. Amsterdam: SICA.

Van den Berg S (2005) *Nederlandse voorstellingen in het buitenland 1999/2000 – 2004/2005*. Amsterdam: Theater Instituut Nederland.

